
SOCIAL HÅLLBARHET GENOM STADSFÖRTÄTNING?

- En analys av Malmö stads förtätningsprojekt mellan år 2000 och 2014.

Uppsatsförfattare: Tommy Josefsson

Handledare: Ola Jonsson

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi

Lunds universitet

Vårterminen 2014

SGEL36 Samhällsgeografi: Examensarbete inom kandidatprogrammet i samhällsplanering

SAMMANFATTNING

I Malmö stads nu gällande översiktsplan från år 2000, i den aktualiserade från år 2005 och i interna såväl som externa utredningar framkommer en problematik i form av segregation och ojämlikheter som varierar över det geografiska rummet. Samtidigt framgår det att krisåren är över, och att övergången från industri- till kunskapsstad fortgår. Då det växande Malmö är omgärdat av rikets bästa odlingsmark innebär detta att expansion utåt inte kan ske obehindrat varpå fokus har skiftat till att växa inåt.

Denna uppsats syftar till att undersöka hur Malmö växer inåt, och om detta kan sägas bidra till en ökad social hållbarhet. Då social hållbarhet är ett löst definierat begrepp har jag utgått från Susan Fainsteins teori om *social rättvisa* som verktyg för att uppnå hållbarhet. Den rättvisa staden bygger enligt Fainstein på förekomsten av *demokratiskt deltagande*, *mångfald* och *rättvisa*. Utifrån denna ram har sedan en deduktiv innehållsanalys genomförts där detaljplanerna från 22 olika, representativa förtätningsprojekt granskats.

Efter att ha identifierat önskade studieobjekt har dessa klassificerats efter storlek, funktion och läge. En primär slutsats som kunnat dras utav granskningen är att detaljplanernas utformning lämpat sig väl för att undersöka förekomsten av demokratiskt deltagande och åtgärder tänkta att öka mångfalden i stadsrummet. I nära hälften av alla detaljplaner fanns det protokollfört hur privatpersoner engagerat sig i projekt genom att framföra sina åsikter till antingen Stadsbyggnadskontoret eller Länsstyrelsen. Gällande mångfald i stadsrummet har en klar majoritet av de studerade projekten innehållit någon form av åtgärd som potentiellt kan lämna ett positivt bidrag. De vanligast förekommande har varit att antingen inkludera lokaler för näringsverksamhet på bottenplan eller anläggandet av parker och grönytor i den direkta närheten.

Vidare har slutsatsen kunnat dras att detaljplaner besuttit dåliga möjligheter att granska förekomsten av rättvisa. Då rättvisa i sammanhanget inneburit åtgärder riktade mot exempelvis socioekonomiskt svaga samhällsgrupper uppstår en problematik då upplåtelseformer och dylikt som hade varit intressant att studera inte kan regleras i detaljplaner. Genom att konsultera hänvisningar till bostadspolitiska mål bestämda av kommunfullmäktige samt redovisade generella uppfyllanden av dessa på kommunnivå finns det antydningar mot att flera av de granskade projekten bidragit positivt till förekomsten av rättvisa i bostadsbyggandet, men att detta inte kunnat verifieras.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning.....	2
1. Inledning.....	4
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställning.....	5
1.3 Avgränsning.....	5
2. Teoriram	6
2.1 Begreppsdefinition.....	6
Hållbarhet	6
Stadsförtätning	7
2.2 Forskning och teori om social hållbarhet och stadsförtätning.....	8
Demokratiskt deltagande	9
Mångfald.....	10
Rättvisa	12
2.3 Sammanfattning.....	13
3. Metod	14
3.1 Val av material	14
Figurer och kartor	15
3.2 Analys av material.....	15
4. Stadsförtätning och social hållbarhet i Malmö.....	17
4.1 Malmökommissionen.....	17
4.2 Översiktsplanen	17
4.3 Bostadspolitiska mål	18
4.4 En detaljplan blir till	20
4.5 Malmö stad om förtätning	20
4.5 Nya tankar kring stadsförtätning	22
5. Malmös stadsförtättningsprojekt 2000 - 2014	23
5.1 Studerade detaljplaner	25
5.2 Vilka förtättningsprojekt har genomförts?.....	32
5.3 Demokratiskt deltagande och stadsförtätning	33
5.4 Mångfald och stadsförtätning	35
5.5 Rättvisa och stadsförtätning	36
6. Slutsatser	38
Referenslista.....	40
Korrespondens.....	43

1. INLEDNING

Malmöns nuvarande översiktsplan som antogs år 2000 upptogs till stor del av att fortsätta arbetet med att ta staden ur den kris som kommit efter de stora industrinedläggningarna under 90-talet. I takt med att övergången från industri- till kunskapsstad fortskred kom översiktsplanen att uppdateras år 2005 där fokus skiftade från krishantering och mot hållbarhet. Även om arbetslösheten varit högre i Malmö jämfört med övriga landet har inflyttningstakten och befolkningstillväxten varit hög. En stor del av det positiva inflyttningsnettot består av ungdomar från Sydvästra Skåne samt människor från andra länder vilket bidragit till att ge staden en ungdomlig, mångkulturell prägel (Malmö stad 2000:16).

Att som växande stad vara belägen mitt bland riksintresseförklarad odlingsmark innebär att expansion inte kan ske obehindrat. För Malmö del innebär detta att tillväxt måste ske inåt genom att bygga staden tätare för att inte inskränka allt för mycket på omkringliggande landskap. I dialog-PM:et *Så förtätar vi Malmö!* från 2010 menar man att det finns möjlighet att skapa utrymme för ytterligare 100 000 invånare på en nära oförändrad yta (Malmö stad 2010:7).

Samtidigt som staden växer och krisåren är passerade framkommer det i översiktsplanen såväl som i externa utredningar att Malmö är en segregerad stad. Geografiska skillnader i bland annat boendemiljö och hälsa vittnar om en verklighet som står i kontrast till visionen om ett socialt hållbart Malmö. Det är här, mellan rådande problem och planer för framtiden, denna uppsats tar avstamp genom att ställa frågan om dagens problem kan minska i takt med att Malmö växer sig större och tätare.

1.1 SYFTE

Malmö har i sina egna översiktsplaner såväl som i oberoende utredningar utmålats som en segregerad stad. Sedan staden passerat krisåren efter de stora industrinedläggningarna på 90-talet har Malmö lämnat rollen som industristad och istället utvecklats till att anta rollen en mångkulturell kunskapsstad. Den nu gällande översiktsplanen från 2000 fick en uppdatering efter fem år där fokus delvis flyttades från att få fart på ekonomin till att handla om hållbarhetsfrågor. Då Malmö är omgärdat av delar av den bästa odlingsjord Sverige har att tillgå medför detta att expansion inte kan ske hur som helst. För att möta den starka befolkningstillväxten måste staden växa inåt vilket kan medföra problem såväl som möjligheter.

Syftet med denna uppsats är att studera hur Malmö växer inåt, och om detta kan sägas bidra till en ökad social hållbarhet inom staden.

1.2 FRÅGESTÄLLNING

Jag vill undersöka om de av Malmö stads förtättningsarbeten som skett inom ramen för gällande översiktsplan bidragit till en ökad social hållbarhet. Detta skall göras genom en deduktiv innehållsstudie av antagna detaljplaner som avser förtättningsarbeten från år 2000 och framåt. För att göra detta är mitt mål att besvara följande frågor:

- Vilka förtättningsarbeten har genomförts?
- Har någon form av demokratiskt deltagande ingått i planeringsprocessen?
- Har genomförda förtättningsprojekt bidragit till en ökad mångfald?
- För vem har den förtätande bebyggelsen varit avsedd?

1.3 AVGRÄNSNING

Som ovan nämnt är syftet med uppsatsen att studera i vilken mån förtättningsarbeten har bidragit till en ökad hållbarhet. Då hållbarhet är ett komplext begrepp med många definitioner finns här ett behov av en tydlig avgränsning. På grund av detta kommer jag enbart att fokusera på social hållbarhet. Vidare kommer jag avgränsa ytterligare genom att utgå från Susan Fainsteins teori om den rättvisa staden som ett medel för att uppnå social hållbarhet.

Då förtätning av staden genomförts av kommuner runtom hela landet under flera årtionden är det därför nödvändigt att göra en både tids- och rumsmässig avgränsning. Därför har jag i denna uppsats valt att fokusera på stadsförtättningsprojekt inom Malmö stad under den tidsperiod nuvarande översiktsplan varit gällande, alltså från år 2000 till och med 2014. Ytterligare avgränsningar i urvalet av studerade projekt kommer presenteras närmare i metodavsnittet.

2. TEORIRAM

2.1 BEGREPPSDEFINITION

HÅLLBARHET

1987 presenterade *Världskommissionen för miljö och utveckling* i ledning av den dåvarande norska statsministern Gro Harlem Brundtland och på uppdrag av FN rapporten *Our common future*. I rapportens första kapitel återfinns en definition av hållbarhet som kommit att bli agendasättande:

”... the ability to make development sustainable to ensure that it meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs”. (FN 1987:16)

Brundtlandkommisionens definition är populärt vedertagen men varken definitiv eller slutgiltig och har sedermera kommit att utvecklas. Efter den internationella miljökonferensen, känd som Earth Summit eller CEO-92, i Rio de Janeiro 1992 har hållbarhetsbegreppet kommit att ses som ett fyrdelat begrepp där social, kulturell och ekonomisk hållbarhet tas i beaktning utöver den ekologiska. Förklaringen till detta finns i en bred konsensus om att miljöproblem aldrig kommer kunna tacklas om inte de övriga aspekterna av hållbarhetsbegreppet samtidigt hanteras (Olsson 2012:1).

På grund av ämnets komplexitet är det nödvändigt att begränsa sitt fokus för att på ett rimligt och metodiskt sätt kunna närma sig frågan. Därför kommer frågor om ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet inte behandlas ytterligare. Ytterst må frågan om hållbarhet handla om jordens förmåga att upprätthålla (mänskligt) liv. Varför då sociala faktorer skulle vara av vikt i sammanhanget ter sig inte nödvändigtvis som självklara vid en första anblick. Kopplingen som sökes ligger i den enskilda individen som genom attityd och livsstil kan få en avgörande inverkan på vår miljö (*ibid.*:2). En ohållbar utveckling innebär per definition att det förr eller senare kommer uppstå problem som måste hanteras. Därmed kan en utveckling där potentiella framtida problem löses innan de alls uppstått ses som önskvärd.

Professor emeritus Sören Olsson skrev 2012 för Göteborgs stad att social hållbarhet handlar om att bygga ett samhälle som dels kan erbjuda dess invånare en god livsstandard i en trivsamt miljö men som framför allt har en förmåga att lösa problem (Olsson 2012). Många både före och efter har sökt såväl definitioner som vägar att uppnå ett socialt hållbart samhälle. Till exempel definierar Richard Stren och Mario Polèse social hållbarhet på följande sätt:

”...development (and/or growth) that is compatible with harmonious evolution of civil society, fostering an environment conducive to the compatible cohabitation of culturally and socially diverse groups while at the same time encouraging social integration, with improvements in the life for all segments of the population.” (Stren & Polèse 2000:229)

I likhet med det övergripande hållbarhetsbegreppet är tanken om social hållbarhet oerhört mångfacetterad och i behov av definitioner för att kunna hanteras. Som tidigare nämnts har många försök till detta gjorts och många olika slutsatser har dragits. Detta har med tiden lett till en begreppssplittring där olika inriktningar vuxit fram. 2011 genomförde Vallance, Perkins och Dixon en studie där de fann att social hållbarhet kan ses som ett tredelat begrepp.

I motsats till det övergripande hållbarhetsbegreppets kompletterande uppdelning drar den sociala hållbarhetens delar snarare åt olika håll. (Vallance, Perkins & Dixon 2011).

Bridge social sustainability kallas den första av dessa identifierade undergrupper. Den har kommit att definieras genom en målsättning att uppmuntra och förespråka mer miljövänliga attityder och beteenden. En övergripande målsättning är att skapa sociala förhållanden och en medvetenhet som kan möjliggöra ekologisk hållbarhet. Inom disciplinen råder dock inte total enighet. Åsikter har kommit att gå isär något mellan dem som menar att det räcker med att förändra attityder för att uppnå ett hållbart resultat och de som anser att vissa mer konkreta förändringar i samhället måste tillkomma därutöver (*ibid.* :344).

Den inriktning som kommit att benämnas som *maintenance social sustainability* ter sig något konservativ i jämförelse med övriga inriktningar. Fokus ligger på ett bibehållande av rådande strukturer och levnadssätt snarare än förändring. En aning förenklat består ett sådant bibehållande i en utgångspunkt från vad människor ”vill ha”, en form av *business as usual*. Detta har exemplifierats genom bland annat privatbilism och gles bebyggelse vars fortsatta existens skulle räddas genom förbättringar och utveckling. Vid en första anblick kan konceptet lätt tas för motsatsen till hållbar utveckling. En central tanke för hela idén är en oro för att många utgångspunkter i jakten på hållbarhet innebär att bryta invanda mönster och förespråka förändring. För stora förändringar skulle kunna få en kontraproduktiv effekt då allt för många skulle motsätta sig dessa. Utveckling i en hållbar riktning skulle riskera att utebli (*ibid.* :344-345).

Tillgången på forskning är god och mycket mer skulle kunna sägas om de olika inriktningarna inom ämnet social hållbarhet, deras relation sinsemellan och vinningarna i utvecklandet av ett mer kompletterande fokus. Detta är emellertid inte syftet med detta arbete och fokus kommer fortsättningsvis ligga på den inriktning som kommit att kallas *development social sustainability*. Dess centrala utgångspunkt är hämtad ur Brundtlandrapporten som menar att fördelningen av makt och inflytande inom samhället är av central vikt i en utveckling mot en ökad hållbarhet (*ibid.* :343). I Brundtlandrapporten adresseras detta tydligt genom att peka på faktumet att människor omöjligt kan förväntas lägga någon större vikt på frågor om hållbarhet så länge basala behov som mat och rent vatten inte är tillgodosedda (*ibid.*). Då faktorer som fattigdom, otrygghet i tillvaron och brist på socialt inflytande anses fungera som hinder för en hållbar utveckling följer det närmast naturligt att *development social sustainability* i hög grad kommit att handla om åtgärder och initiativ riktade mot samhällets mer utsatta grupper. Genom att verka för en ökad jämlikhet såväl som en bättre livssituation för invånare ur samtliga skikt av samhället är förhoppningen att ökad social såväl som ekologisk hållbarhet slutligen skall följa av sig självt.

STADSFÖRTÄTNING

Stadsförtätning innebär precis som namnet antyder att ny bebyggelse placeras i närhet till redan befintlig för att skapa en tätare stadsbild. Skalan denna bebyggelse ska ske på för att benämnas som förtätande är något flytande och kan på kvartersnivå innebära tillkomsten av enskilda byggnader men på stadsdelsnivå lika gärna avse hela kvarter (Henriksson & Weibull 2008:10).

Anledningarna till varför förtätningsprojekt genomförs kan variera från kommun till kommun. Generella önskade vinningar handlar enligt Boverket bland annat om minskade transportbehov och en ökad närhet till arbetsmarknad, serviceinrättningar, kultur och inte minst andra människor (Boverket 2004:59-61). Samtidigt finns det effekter som kan uppstå i

samband med stadsförtätning som är mindre önskvärda. Ökade nivåer av luftföroreningar och buller, ökade svårigheter för människor att ta sig ut i naturen samt en risk att mark- och bostadspriser stiger för att nämna några (*ibid.*). För Malmö, men också för många fler städer runtom Skåne, blir idén om att växa inåt viktig på grund av den omkringliggande jordbruksmarken på vilken man i det längsta vill undvika att bygga.

2.2 FORSKNING OCH TEORI OM SOCIAL HÅLLBARHET OCH STADSFÖRTÄTNING

1967 skrev Robert Dahl om relationen mellan makt och deltagande. I hans mening är ett kvarter av perfekt storlek för att deltagande demokrati ska fungera effektivt. Samtidigt innebär demokrati på en allt för liten skala att makt tillräckligt stor för förändring på någon större skala saknas. Ju större område som innefattas, desto mindre effektiv blir den demokratiska processen samtidigt som inflytande och makt ökar i motsvarande takt (Fainstein 2010:17).

Arbetet med att uppnå social hållbarhet sker inom Sverige från en nationell nivå ner till individnivå. 2003 publicerade regeringen skrivelsen *En svensk strategi för hållbar utveckling* vilken inleds med att belysa nödvändigheten av en holistisk utgångspunkt i arbetet mot ökad hållbarhet (Regeringen 2003:1). Vidare menas att utformningen av den byggda miljön spelar en avgörande roll i en utveckling mot en ökad hållbarhet, och att framtida samhällsbyggande därför bör utgå från en strävan mot just detta (Regeringen 2003:127). Övergripande mål för utvecklingen av samhällets bebyggda miljöer syftar till att möta invånarens grundläggande behov och en maximering av resurser. Vidare uttrycks en strävan efter ökad jämlikhet och en god social miljö. (Regeringen 2003:129).

I Sverige har kommunerna sedan 1947 haft planmonopol. Detta innebär att regeringen kan presentera strategier som den ovan, men att kommunerna är självstyrande i den mån att de kan bestämma över markanvändning och inte kräver statligt godkännande i processen. Å ena sidan möjliggör planmonopolet att stadsplanering blir ett kraftfullt verktyg för att på lokal nivå angripa problem. Å andra sidan har det kritiserats och röster för dess avskaffande hörts då den lokala nivån medfört möjligheter att missbruka självstyret (Boverket 2014).

I rapporten *Hållbar utveckling av våra städer och tätorter* beskriver Boverket hur tätorter runtom Sverige stagnerar till följd av en negativ befolkningsutveckling. Service- och kulturinrättningar tvingas stänga på grund av en svag marknad, mark- och bostadspriser sjunker (Boverket 2004:20). Som en del i ett övergripande strategiförslag pekar Boverket tydligt på vikten av stadsförnyelse. Detta kan innebära försköning genom ökade inslag av grönska, restaurering av kulturbyggnader men också en intensivare markanvändning (Boverket 2004:21). Genom att låta städer växa inåt med kompletterande bebyggelse intill redan befintlig menar Boverket att positiva effekter kan komma i form av ökat underlag för handel, boende och arbetsmarknad. Detta kan bidra till en ökad attraktivitet och en förbättrad social miljö utan att i för stor grad inkräkta på existerande grönytor och existerande bebyggelse (*ibid.*). Boverket beskriver vidare i sin rapport hur en hög social attraktivitet kommit att bli en viktig strategi för många regioner som vill uppnå en ökad social hållbarhet. Förutom god tillgång på service och kulturinrättningar ses bejakandet av kulturell mångfald även som ett sätt att öka denna attraktivitet (Boverket 2004:40).

Susan Fainstein är en framstående röst inom det fält som i stycke 2.1 definierats som *development social sustainability*. Hon har presenterat idén om *den rättvisa staden* som ett möjligt medel för att uppnå ett socialt hållbart samhälle. Hennes teoretiska ramverk är utformat som en brygga mellan de filosofer som länge försökt definiera konceptet social

rättvisa men undvikit konkreta åtgärdsförslag och de planerare som ägnar sig åt konkreta åtgärder men med för litet fokus på rättvisa, enligt Fainstein. Bland de filosofer som under 1900-talet ägnat sig åt social rättvisa lyfter hon John Rawls över resten. Han har argumenterat för att samhället endast bör sträva efter att förbättra situationen för de som redan har det bra ställt i de fall det även gynnar de som har det sämre ställt (Rawls 1971:75 citerad i Fainstein 2013:6). Ett argument för rättvisans kapacitet som ett utilitaristiskt planeringsverktyg sammanfattas effektivt av Iris Marion Young när hon säger att:

”Each understands that his or hers best interests will be served by aiming for a just result.” (Young 2000:30 citerad i Fainstein 2010:13-14)

Fainstein menar att *den rättvisa staden* är ett samlingsbegrepp som kräver rättvisa (*equity*), mångfald och demokratiskt deltagande för att kunna fungera. I sin teori delar hon Malmökommissionens kritik (vilken utvecklas senare i uppsatsen) mot att för stor vikt läggs vid tillväxt inom rådande planeringspolitiska paradigmen då hon menar att detta kommit att överskugga mänskliga värden (Fainstein 2010:19). David Harvey menar genom sin marxistiska syn att dagens alltomfattande kapitalism omöjliggör social hållbarhet och att omvälvande reformer därför krävs. Fainstein anser däremot att positiv förändring är möjlig även inom det rådande ekonomiska paradigmet (*ibid.*). Samtidigt som Fainstein argumenterar för att idén om *den rättvisa staden* bygger på en nödvändig förekomst av *rättvisa, mångfald* och *deltagande demokrati* tillskriver hon samtidigt elementen olika värden. Hon poängterar att dessa ibland står i sådan kontrast till varandra att konflikter kan uppstå. Av de tre tillskriver hon rättvisan störst värde då hon menar att ett rättvist samhälle bör sträva efter att minska skillnader i förutsättningar mellan dess invånare (Fainstein 2010:39). Dessa skillnader tenderar nämligen att sällan eller aldrig gynna samhällets svagare grupper (Fainstein 2010:56).

DEMOKRATISKT DELTAGANDE

Det skulle gå att argumentera för att ett ökad demokratiskt deltagande i planeringen av samhället borde kunna fylla samma syfte som rättvisan (*equity*), men Fainstein lyfter här ett varnande finger. Även om en process sker efter demokratins alla regler finns det i majoritetsstyret aldrig några garantier för ett rättvist utfall. Populism såväl som normativa tankegångar bland människor kan få betydande påverkan (Fainstein 2010:20). Harvey ger bifall till kritiken genom att påpeka att en allt för stor ojämlikhet i ekonomiska resurser eller politiskt inflytande lätt kan få en negativ effekt. Denna kan i värsta fall yttra sig genom motvilja mellan grupper i samhället att över huvud taget engagera sig gemensamt (Harvey 2009:67).

För Fainsteins argumentation om majoritetsstyrets svaghet vänder hon på utilitarismens grundidé om största möjliga lycka till största möjliga antal. Hon frågar istället vad som händer med de som inte innefattas av denna lycka och påpekar att ett rättvist samhälle har ett ansvar även för dessa individer.

För att förankra sin kritik tar hon upp ett fall från Minneapolis där ett större experiment genomfördes under två decennier i slutet av 1900-talet. Statliga resurser tilldelades en del av staden samtidigt som planerare deltog passivt och krav på ett starkt offentligt deltagande uppdelat på kvartersnivå ställdes i ett *Neighborhood Revitalization*-projekt. Projektet utvärderades sedan under arbetets gång. En generell slutsats kunde dras om att det demokratiska deltagandet fått ett positivt resultat sett till projektets huvudmål att revitalisera stadsdelen, men också att utfallet varierade starkt mellan olika kvarter och utan garantier för

ökad jämlikhet (Fainstein 2010:65). Trots sin kritik menar Fainstein ändå att det är av yttersta vikt att element av demokrati och deltagande existerar i planeringsprocesser för att undvika ett allt för distanserat förhållande mellan de som planerar och de som direkt påverkas av fattade beslut. Eller som Lowry påpekar:

"In the city everything affects everything else." (Lowry 1965:158 citerad i Harvey 2009:58)

MÅNGFALD

Som tidigare nämnts har Boverket identifierat kulturell mångfald som en viktig faktor för att skapa ett socialt attraktivt samhälle. Susan Fainstein delar denna uppfattning då hon anser att mångfald i form av en kulturell och socioekonomisk människoblandning såväl som fysisk utformning av staden är nödvändig för ett socialt hållbart samhälle. Vare sig mångfald uppfattas som nödvändigt eller attraktivt har idén kommit att uppfattas som önskvärd, inte minst sedan Jane Jacobs bok *Den amerikanska storstadens liv och förfall* först publicerades 1961. I sin bok riktar Jacobs skarp kritik mot den då dominerade modernistiska stadsplanering hon ansåg vara en vulgär vandalisering av staden (Jacobs 2010:26). Det hon så starkt motsatte sig var en utveckling där tidigare levande, heterogena städer och stadsdelar kom att styckas upp i separata, bilanpassade homogena öar som eliminerade det organiska stadslivet. I mitt inkluderande av Jane Jacobs önskar jag skifta fokus mot mångfald i termer av fysisk form snarare än människoblandning då detta lämpar sig bättre för den analys som kommer följa. Jacobs har fokuserat mer på processen bakom mångfald och hur den påverkas av planering jämfört med Fainstein, vars fokus legat närmare dess nödvändighet på ett konceptuellt plan.

Jane Jacobs motsatte sig det hon ansåg vara alltför storskalig planering och uppmuntrade ansvariga att studera stadsdelar som kunde anses fungerande och dra lärdomar från dessa (Fainstein 2010:69). För att visa på ett gott exempel utgick hon därför inte sällan från erfarenheter tagna från sin egen gata i Greenwich Village, New York och presenterade senare sin idé om kvartersstaden som ett önskvärt ideal för framtida städer. I denna kvartersstad som är uppbyggd kring mindre entiteter lyfter hon fram vikten av täthet och funktionsblandning för att möjliggöra mångfald och ett levande stadsliv (Jacobs 2010:10). Det som enligt Jacobs gör att städer naturligt alstrar mångfald är dess möjlighet att kombinera en bred variation av små element och av dessa bilda en helhet. Denna kombination av element hon talar om utgörs av en växelverkan mellan människor och verksamheter. Ett tillräckligt underlag av människor (kunder) tillåter exempelvis inte bara de största och mest väletablerade butikskedjorna utan även mindre företag att överleva. Resultatet blir en uppfattning om vitalitet och rörelse - i motsats till den känsla av otrygghet och stagnation folktomma stadsdelar kan få (Jacobs 2010:169-176). För att kunna planera för en ökad mångfald är det därför nödvändigt att kunna se till alla stadens element och dess samverkan snarare än en funktion i taget. För att vidare utveckla sin kritik mot stora områden präglade av enskilda funktioner, såsom storskaliga bostadskomplex och industriområden, talar Jacobs om gränsvakumets förbannelse. Vad hon syftar på är hur dylika områden tenderar att skapa gränsland mot varandra vilka präglas av stagnation och förfall (Jacobs 2010:287).

För att mångfald ska ha möjlighet att uppstå har hon preciserat fyra kriterier som måste vara uppfyllda (*ibid.* 176):

1. Stadsdelar måste fylla mer än en funktion för att människor ska röra sig ute under fler timmar.
2. Kvarteren måste vara korta med tvärgator och gathörn tätt placerade.
3. Byggnader måste variera både i ålder och skick.
4. Koncentrationen av människor får inte vara för låg.

Då denna uppsats fokuserar på processen där städer växer inåt och blir tätare önskar jag ägna några rader åt vikten av, men också problematiken kring, parker och grönytor. Samtidigt som de gärna framhävs som välbehövda andningshål för människorna i tätt bebyggda och tungt trafikerade städer menar Jacobs att parker är sårbara platser som tenderar vara antingen högt uppskattade eller helt förbisedda (Jacobs 2010:113). En dåligt använd park kan, trots goda intentioner, snarast bidra till en känsla av otrygghet. För att visa på svårigheten att göra generaliseringar gällande parker tar hon ett exempel från Philadelphia. Där finns fyra parker byggda vid samma tidpunkt och som är unisont utformade. Hade det funnits en naturlag som sa att parker är viktiga och kommer uppskattas bara de anläggs torde samtliga av dessa fyra parker nyttjas på liknande sätt. Men vad Jacobs visar med sitt exempel är att någon sådan lag inte existerar. En av parkerna är högt uppskattad av en bred massa, den andra blev ett tillhåll för hemlösa och missbrukare, den tredje stängdes periodvis då människor kände sig otrygga och inte vågade vistas i parken och den fjärde har bibehållit en popularitet vid fint väder trots att den är svår att nå till fots (Jacobs 2010:116-117). Läxan Jacobs försöker lära ut är att parker är element i staden vars effekt är svåra att förutsäga och att de därmed inte på förhand kan antas bli populära andningshål för stressade stadsmänniskor.

Samtidigt som Fainstein menar att mångfalden är nödvändig anser hon den problematisk i det avseende att planerad mångfald enbart för mångfaldens skull kan missgynna demokrati såväl som rättvisa. I sin kritik pekar hon på fall där områden präglade av så kallad *affordable-* eller *social housing*, alltså bostadsområden delvis anpassade för personer med en lägre inkomst, rivits i syfte att sprida ut dess invånare för att motverka socioekonomisk segregation. Poängen hon här gör är att det trots goda intentioner varken kan ses som demokratiskt eller rättvist att tvinga människor att flytta mot sin vilja, även om resultatet är en ökad mångfald (Fainstein 2010:73). För att nyansera begreppet segregation hänvisar Fainstein till Peter Marcuse som utvecklat begreppet genom en terminologi baserad kring *ghetton* och *enklaver* (Fainstein 2010:76). Känt är att människor gärna bosätter sig i närheten av människor de ser som gelikar, socioekonomiskt såväl som etniskt.

Vad Marcuse gör är att bidra med en kategorisering där segregation inte nödvändigtvis behöver vara något negativt. Med enklaver avser han mer eller mindre homogena områden där människor bosätter sig av fri vilja, medan ghetton istället representerar en mer ofrivillig eller av nöd framtvungen homogen befolkningskoncentration (*ibid.*).

För att vidare problematisera mångfaldens förhållande till demokrati och rättvisa, men också för att kritisera den stora vikt som läggs vid tillväxt, pekar hon mot Richard Florida och genomslaget hans teori om *den kreativa klassen* fått (Florida 2008). Florida, precis som Jane Jacobs innan honom, är av övertygelsen att mångfald utgör källan till ekonomisk aktivitet (Fainstein 2010:69). Den centrala tanken i Floridas teori som anammats av kommuner världen över utgår från att man genom att skapa en attraktiv miljö och mångfald ska kunna attrahera kreativa människor med en förhoppning om ekonomisk aktivitet som följd (*ibid.*).

Fainstein menar att planering för ökad mångfald ställer planerare inför ett dilemma som grundar sig i att just själva planeringen inte sällan leder till kritik om brist på autenticitet. Alternativet - att låta marknaden ha sin gång - kan istället leda till skapandet av platser som saknar individualitet då samma formel för att skapa dessa platser ständigt återanvänds (Fainstein 2010:71). Den problematik som Fainstein i synnerhet påpekar avser vilka dessa kreativa människor är, som Florida anser önskvärda. Dessa individer är knappast fattiga bohomer utan allt som oftast högtbildade, välbemedlade människor (Florida 2008). Dessa utgör närmast en elitklass för vilka samhället ska anpassas. Snarare än att bidra till mångfald och kreativitet menar Fainstein att det är en utveckling som istället bidrar till att förstärka befintliga ojämlikheter i samhället.

RÄTTVISA

David Harveys arbete har kommit att få stort inflytande över Fainsteins förhållningssätt till rättvisa som en nödvändighet. Han menar att känslan av upplevd orättvisa historiskt sett varit en av de allra största drivkrafterna bakom social förändring (Harvey & Potter 2009:41 citerad i Fainstein 2013:5). Att Fainstein ser rättvisa (*equity*) som den viktigaste byggstenen för skapandet av den rättvisa staden bottenar i hennes kritik mot konflikten mellan tillväxt och rättvisa. Hon menar att denna har präglat västvärldens samhällsutveckling sedan slutet av andra världskriget. Denna konflikt, baserad på uppfattningen om konkurrensen städer emellan, antar otaliga former där en generell förekomst som utpekats är investeringar tänkta att öka städernas attraktivitet. Konkret handlar det om megaarenor, gentrifieringsprocesser och rena skrytbyggen som allt för ofta sker på bekostnad av välfärd och institutioner tänkta att gynna även de mindre bemedlade (Fainstein 2010:80-81). I sin kritik menar hon att beslutsfattare har en tendens att i för hög utsträckning prioritera "hårda" och kortsiktiga värden. Som exempel nämner hon byggnader att visa upp för väljarna som bevis på framgång snarare än långsiktiga satsningar på institutioner som gynnar samhällets alla skikt (Fainstein 2010:81). I denna fråga delar hon uppfattning med Malmökommissionen, som i sin slutrapport pekar på diskrepansen mellan vad beslutsfattare uppfattar som investeringar i förhållande till kostnader (Malmökommissionen 2013:50).

För ett beslutfattande med målet att uppnå ökad rättvisa, menar Fainstein att mindre vikt bör läggas vid ekonomiska implikationer. De centrala frågorna bör istället röra *vem som vinner på tänkta beslut och i vilken utsträckning* (Fainstein 2010:36) med ett särskilt fokus på samhällets socioekonomiskt svagare grupper. Att just dessa kräver ett särskilt fokus utvecklar Harvey när han pratar om anpassningsbarhet och hur olika grupper tenderar att anpassa sig snabbare till förändring än andra. I synnerhet menar han att samhällets starkare socioekonomiska grupper snabbare anpassar sig till förändring eller rentav leder den. Detta i motsats till svagare grupper som i högre grad är låsta i rådande mönster. Som ett konkret exempel på detta pekar han på bilens genomslag. Trots att det är en uppfinning som kommit att förändra hela sättet vi planerar våra samhällen på tog det närmare 40 år för den att bli tillgänglig inom alla samhällets skikt (Harvey 2009:56).

För att utveckla konfliktproblematiken hänvisar Fainstein till Martha Nussbaum, som talat om vikten av kapacitet och möjlighet. Resonemanget utgår från att individer har vissa icke-utbytbara behov som de måste ha möjlighet att tillgodose för att kunna fungera inom samhället. Bland dessa listas exempelvis förmågan att påverka sin närmiljö, utbildning, hälsa och kroppslig integritet. Fainstein använder sig av teorin genom att argumentera för att det är samhällets uppgift att skapa samma möjligheter för alla, men att det samtidigt måste vara ett individuellt val hur dessa utnyttjas (Fainstein 2010:55). I och med uppfattningen om vikten av

allas rätt till lika möjligheter befästs rättvisa (*equity*) ytterligare som den viktigaste delen av *den rättvisa staden*.

David Harvey har i sitt arbete om social rättvisa även valt att peka på moraliska aspekter som inkluderas i beslutsfattande och planerande. Han använder som exempel en situation där man inom ett givet samhälle kunnat identifiera negativa trender i utvecklingen som pekar mot ökade sociala klyftor, segregation eller utsläpp. Att inte aktivt jobba för att motverka en sådan negativ utveckling menar Harvey är detsamma som att uttryckligen anse en framtida problematisk situation som acceptabel (Harvey 2009:51).

För att komma till rätta med den brist på rättvisa Fainstein anser råder har hon presenterat ett antal konkreta förslag för att visa på hur hennes teori kan omsättas i praktisk tillämpning (Fainstein 2010:173):

- Vid all ny bostadsbebyggelse bör det inkluderas bostäder även för de med en inkomst under medianen.
- Bostäder för låginkomsttagare och andelen dessa utgör får inte tillåtas försvinna eller minska med tiden.
- Tvångsmässig förflyttning av människor och verksamheter bör undvikas. I de fall detta är nödvändigt av en eller annan orsak bör en rimlig kompensation utfärdas.
- Vid insatser för främjandet av ekonomisk tillväxt bör kooperativa- och mindre företag med en stark lokal förankring och deras anställda prioriteras.
- Megaprojekt bör utsättas för mycket hård granskning där deras nytta även för de med en låg inkomst måste kunna försvaras.
- Kostnader för att resa kollektivt bör hållas så låga som möjligt, vilket ur ett rättviseperspektiv motiveras med att en fungerande och tillgänglig kollektivtrafik är en nödvändighet för personer utan ekonomisk möjlighet att resa på annat sätt.
- Planerare bör sträva efter att främja egalitära projekt, men också ifrågasätta projekt som i för hög grad enbart riktar sig till redan starka grupper i samhället.

För att testa sin teori om den rättvisa staden presenterar Fainstein en egen studie i sin bok *The Just City* där hon undersökt i vilken mån New York, London och Amsterdam kan anses vara rättvisa. För att göra detta har hon utgått från ovan presenterade förslag. Detta har dock skett på en betydligt större skala än denna uppsats avser. I sin studie har hon fokuserat på större politiska processer som exempelvis hyresregleringar vilka påverkat miljoner människor, stadsförnyelseprojekt - vilka inneburit att tusentals människor fått söka nya hem, och större byggprojekt som inneburit demoleringen av mängder av kvarter för att skapa plats (Fainstein 2010:87-164).

2.3 SAMMANFATTNING

För att kunna uppnå det övergripande målet om ett socialt hållbart samhälle förespråkar Susan Fainstein begreppet social rättvisa som ett verktyg på vägen. Det rättvisa samhället vilar enligt Fainstein på en tredelad grund bestående av deltagande demokrati, mångfald och rättvisa. Grundens enskilda delar har alla svagheter, men anses samtidigt nödvändiga för helheten.

Ett allt för starkt fokus på demokrati eller mångfald som samhällsbyggande grundpelare riskerar i båda fallen att missgynna svagare grupper för vilka Fainstein menar att samhället har ett ansvar för. Utifrån detta resonemang lyfts rättvisa som den viktigaste aspekten att utgå från i allt samhällsbyggande - vilket i praktiken innebär att just svagare samhällsgruppers behov sätts i främsta rummet vid all planering.

3. METOD

3.1 VAL AV MATERIAL

För att besvara min frågeställning kommer jag genomföra en innehållsanalys av ett sekundärmaterial med anknytning till frågor rörande social hållbarhet och stadsförtätning i Malmö. Bakgrunden för analysen utgörs av den för Malmö nu gällande översiktsplanen från år 2000, samt den uppdaterade versionen från 2005. Jag anser dessa vara en god startpunkt på grund av deras funktion som styrdokument i vilka mer abstrakta målsättningar såväl som konkretiserade planer redovisas. Dokument av mer generell karaktär som kommer granskas är bland annat ett dialog-PM från 2010 som heter *Så förtätar vi Malmö!*, samt *Handlingsprogram för arkitektur och stadsbyggnad* från 2005. Dessa visar på tankegångar i en pågående process där stadsrummets utformning i relation till sociala processer är grundläggande.

Det finns ett flertal anledningar till valet av källor. De viktigaste utgörs av tillgängligheten och omfattningen då alla är offentliga dokument. Även tillförlitligheten som kan tillskrivas handlingar hämtade från officiella kanaler har haft stor inverkan. En stor del av det material jag har för avsikt att analysera utgörs av detaljplaner. Valet att fokusera på detaljplaner är för att det ska bli praktiskt möjligt att granska en större mängd projekt inom den angivna tidsramen. Förutom att presentera uppritade projekteringskartor redovisas dessa planer i form av mötesprotokoll i vilka processen för att vinna laga kraft beskrivs. Vid granskning av mötesprotokoll är det viktigt att ha i minne att dessa, trots en objektiv framtoning, inte nödvändigtvis är neutrala. Protokollföring som är avsedd att registrera ett skeende kan vara ofullständig såväl som partisk. Detta genom selektivitet eller förbigående gällande vad som antecknas och ej (Denscombe 2009:306). Vid protokollförda möten finns också möjligheten att vissa samtal eller framföranden sker ”utanför protokollet” (*ibid.* :307).

För att finna förtättningsprojekt lämpliga för vidare granskning har jag gått igenom de detaljplaner som vunnit laga kraft sedan gällande översiktsplan antogs, alltså från år 2000 och framåt. Av dessa 192 (Malmö stad 2014b) har jag valt ut 22 som ansetts lämpliga för närmare granskning. För att avgöra lämplighet har jag utgått från en rad kriterier som måste vara uppfyllda. I urvalsprocessen har vid ett fåtal tillfällen tveksamheter uppkommit huruvida en detaljplan bör inkluderas i analysen. Sådana tillfällen har exempelvis varit när planerad bebyggelse avsett nya förskolor, ett nytt polishus eller adderandet av en ny skolbyggnad vid Malmö högskola. Genom att nedan redovisa mina urvalskriterier önskar jag öka transparensen i processen. Samtidigt som detaljplaner valts bort och med dem element av staden som hade varit intressant att studera i sammanhanget är min utgångspunkt social rättvisa. På grund av detta och ett fokus på samhällets socioekonomiskt svagare grupper kommer jag begränsa mig till bebyggelse där plats för stadens invånare att bo och vistas på inkluderas i planeringen. Med detta sagt följer här mina urvalskriterier:

- Bebyggelsen detaljplanen avser måste ske inom Malmö stad och omges av redan befintlig bebyggelse. På grund av detta har planer gällande Oxie, Skumparp, Tygelsjö och andra kringliggande mindre orter räknats bort i urvalsprocessen. Även planer som avser bebyggelse i Malmös utkanter som där gränsar mot åkermark har sällats då jag ansett dessa expanderade snarare än förtätande.
- Detaljplanen får inte avse enbart förändring av redan existerande enskild byggnad genom att exempelvis addera ytterligare våningsplan eller lokal. I de fall detaljplaner avsett uppförandet av så kallade bokaler (Malmö Stad 2104c), vilket gjorts ibland

annat Rosengård, har jag valt att inkludera dessa då jag ansett dess påverkan på stadsbilden som stor nog.

- Detaljplanen får inte avse omvandling av kvarter eller fastighet genom rivning och återuppbyggnad där aktiv verksamhet redan pågår. Är befintlig bebyggelse övergiven kommer aktuell plan inkluderas.
- Vid de fall en ensam byggnad är avsedd måste denna innehålla blandade verksamheter och/eller bostäder. Detta beslut är taget på grund av att många antagna detaljplaner som enligt geografiska definitioner hade ansetts lämpliga enbart avser byggnationen av nya förskolor och i ett fall en polisstation. Dessa anser jag inte relevanta för uppsatsen i fråga då de inte kan sägas bidra till att skapa en funktion eller lockelse för en bredare massa. I en större analys hade dessa varit av intresse att inkludera, men på grund av detta arbetets begränsade omfattning kommer dessa lämnas därhän.
- Den övre gränsen för hur stort område som får avses är inte fullt fastställt utan har i urvalet fått avgöras från fall till fall. I de granskade detaljplaner där tveksamheter förekommit gällande huruvida avsedd bebyggelse kan ses som förtätande eller ej kommer detta tydligt påpekats för att ge läsaren möjlighet att själva ta ställning.
- Användningsområdet för planerad bebyggelse måste vara fastställt. I ett flertal fall har det förekommit projekt som kunnat anses intressanta men som saknat tydlig angivelse för framtida användningsområde för avsedd tomt.

FIGURER OCH KARTOR

I avsnitt 4.5 finns en karta namngiven till figur 3. Upplösningen på denna karta är låg vilket innebär att dess teckenförklaring blir oläslig. Jag har trots detta valt att ha med den på grund av att dess övergripande struktur, vilken går att utläsa, är av intresse i sammanhanget.

3.2 ANALYS AV MATERIAL

För innehållsanalysen av utvalda dokument kommer jag i synnerhet att fokusera på förekomsten, men också eventuell avsaknad, av tre olika faktorer baserat på teorin om social rättvisa. Denna teori förutsätter inslag av demokrati, mångfald och rättvisa. Detta innebär att uppsatsen får en deduktiv ansats. Den logiska kedja som följs baseras på premissen att det rättvisa samhället innehåller ovan nämnda beståndsdelar varpå slutsatser kan göras utifrån förekomsten av dessa (Thurén 2010:28).

För demokratin kommer jag söka efter deltagande genom interaktion mellan privatperson och myndighet. Det som söks är förekomsten av utställningar och möten för allmänheten kring planerade projekt, men också fall där privatpersoner framför åsikter eller frågor genom exempelvis brev och protestlistor. Något större fokus kommer inte läggas på om dessa interaktioner lett till några faktiska förändringar. Detta är på grund av att tillgängligt material inte gör det möjligt att avgöra vems ord bland sakägare och berörda myndigheter som vägt tungt nog för att leda till eventuell förändring.

I sökandet av innehåll gällande mångfald är min avsikt att söka efter innehåll i detaljplaner som syftar till åtgärder avsedda för att öka mångfald i stadsmiljön. Det jag specifikt kommer söka efter är förslag om funktionsblandad bebyggelse (alltså inte avsedd för enbart bostäder eller arbetsplatser), blandning av bostadstyper samt olika åtgärder tänkta att skapa offentliga utrymmen för allmänheten. Detta fokus på konkreta åtgärder sker till stor del på grund av praktiska implikationer. Både Susan Fainstein och Jane Jacobs som jag refererar till i teoriavsnittet menar att mångfald utgörs av en kulturell och socioekonomisk

människoblandning såväl som stadens utformning. Då materialet jag analyserar till stor del utgörs av detaljplaner saknas nödvändig information för att se hur populationens sammansättning förändras av planerade projekt. Därför har jag tagit beslutet att i mångfaldsavsnittet söka förändringar i stadsrummet som har möjligheten att attrahera människor från flera delar och skikt av samhället.

Rättvisebegreppet i denna uppsats innebär insatser riktade mot samhällets socioekonomiskt svaga grupper. Därför kommer jag söka efter samhällskonsekvensanalyser och motsvarande i planeringsarbetet som visar på en arbetsgång där alla samhällsgrupper tas i beaktning. När Susan Fainstein själv applicerat sin teori på verkligheten har detta inneburit ett fokus på stora, politiskt styrda processer vilka har tydliggjort de evidens hon sökt. Dessa framträtt som exempelvis antal människor som fått flytta i samband med byggnadsprojekt, antalet bostäder för låginkomsttagare och snitthyrsors förändring över tid. Dessutom har hon kunnat studera politiska initiativ för att komma till rätta med ökad segregation sprungna ur tidigare planeringsmässiga beslut. Förslagen Fainstein presenterar för att skapa ökad rättvisa i samhället är i hög grad policybaserade. Detta medför att materialet att studera blir mindre konkret jämfört med fallen demokrati och mångfald.

Då materialet jag valt att studera utgörs av detaljplaner medför detta vissa hinder i form av de data som inte inkluderas i dessa. Exempelvis upplåtelseform är något som inte kan regleras i en detaljplan. Det finns dock fall där denna är bestämd på förhand och därför anges. Ytterligare hinder i granskningen uppstår då upplåtelseform angiven till enbart hyresrätt inte säger något om avsedd prisklass. På grund av detta har min granskning av förekommande rättvisa av nöd varit mer holistisk med en utgångspunkt i de bostadspolitiska målsättningar som finns redovisade i avsnitt 4. samt Susan Fainsteins presenterade förslag i stycke 2.2. Detta har inneburit att jag sökt efter uttalanden angående motiven bakom planerad byggnation och hur dessa förväntas bidra till samhället. Vidare kommer jag även fördjupa mig i de årliga lägesrapporterna gällande bostadsförsörjningen och dess målsättningar som kommunen årligen sammanställer. Dessa ger en möjlighet att närmare klargöra vad som inkluderas i uppfyllandet av de något vagt formulerade målsättningarna.

4. STADSFÖRTÄTNING OCH SOCIAL HÅLLBARHET I MALMÖ

I detta avsnitt kommer jag granska hur Malmö stad förhåller sig till stadsförtätning samt redogöra för de stadsförtättningsprojekt som skett under gällande översiktsplan. För att förhålla mig till frågan om rättvisa som ett sätt att uppnå ökad social hållbarhet kommer jag särskilt fokusera på förekomsten av de tre byggstenar som jag i avsnitt 2.2 framlagt som grundläggande för konceptet, alltså demokrati, mångfald och rättvisa.

4.1 MALMÖKOMMISSIONEN

Efter att en ihållande ökning av skillnader i hälsa och livslängd mellan olika socioekonomiska skikt inom Malmö identifierats, trots ökade insatser för att motverka dessa, tillsattes 2010 den oberoende kommissionen *Kommission för ett socialt hållbart Malmö*. Denna skulle verka för just ett socialt hållbart Malmö. Bland de många områden kommissionen studerat närmare, och presenterat åtgärdsförslag för, inkluderas sjukvård och arbetsmarknad. De har även fokuserat på betydelsen av stadens utformning och dess påverkan på sociala förutsättningar. I kommissionens slutrapport från 2013 framkommer att Malmö är en starkt segregerad stad, och att sociala faktorer påverkar invånare olika över det geografiska rummet. Områden där ojämlikheter identifierats inkluderar hälsa, tillgång till arbetsmarknad och trygg boendemiljö (Malmökommissionen 2013:67). Kommissionen, som haft ett primärt fokus på att åtgärda de stora geografiskt bundna variationerna i befolkningens hälsa, fastslår att ojämlikheter inte kan åtgärdas utan att samtidigt bemöta bakomliggande sociala bestämningsfaktorer (Malmökommissionen 2013:17).

Kommissionen adresserar identifierade problem genom att inkludera både rekommendationer och förslag på hur bakomliggande problem, alltså social ojämlikhet, kan bemötas. Stark kritik väcks mot tillväxt och BNP som mått på utveckling, samt mot vad som bland beslutsfattare ses som investeringar kontra nödvändiga utgifter. För att hållbarhet ska kunna uppnås menar kommissionen att inställningen måste förändras så att resurser riktade mot exempelvis skola, sjukvård och andra institutioner som kan verka för en ökad jämlikhet börjar ses som investeringar (Malmökommissionen 2014:50). Som en vidare rekommendation menar kommissionen att en strävan efter att samla evidensbaserad kunskap och ett mål om att uppnå hållbarhet bör göras central i allt planeringsarbete (Malmökommissionen 2013:52).

4.2 ÖVERSIKTSPLANEN

Malmö stads gällande översiktsplan godkändes i december år 2000. Även om detta kan uppfattas som nyligen har staden hunnit uppleva stora förändringar sedan dess. När översiktsplanen antogs pågick fortfarande konstruktionen av Öresundsbron och Citytunneln hade ännu inte påbörjats. Malmö Högskola hade bara 5000 elever jämfört med dagens 24 000. Där Bo01 och Turning Torso idag ligger fanns endast en byggarbetsplats och resterna av en park (Malmö stad 2000).

I Översiktsplan2000 finns det ett antal teman som ges extra prioritet inför framtiden. Då staden växer kraftigt måste bostäder och arbetstillfällen tillkomma i en motsvarande takt. På grund av en låg förvärvsfrekvens framhävs ekonomisk tillväxt som nödvändig tillsammans med förbättrade möjligheter för företagsetableringar och tillgång på utbildad arbetskraft. Som rikets tredje största stad finns också en roll som tillväxtmotor att axla. Därför utpekas en stark

regional utveckling som viktig vilket man bland annat vill verka för genom satsningar på förbättrad infrastruktur (Malmö stad 2000:38-39).

Vid översiktsplanens antagande hade staden bara enstaka år tidigare börjat ana en vändning efter det krisartade årtionde då Malmö förlorade mycket av sin prägel som industristad i och med avvecklingen av Kockums och flera andra stora industrier. De stora nedläggningarna medförde en situation med stigande arbetslöshet, sjunkande skatteintäkter och en stad i behov av en ny identitet. Arbetet med att komma tillrätta med situationen påbörjades i föregående översiktsplan genom åtgärder som planerandet av högskolan och Öresundsbron. Detta arbete fortsatte genom byggandet av Citytunneln vilken fått en stor inverkan på regionens pendlingsmöjligheter. Symboliskt sett har utvecklingen i Västra Hamnen varit viktig i transitionen från industri- till kunskapsstad, vilken är den nya image som kom att börja eftersträvas under krisåren (*ibid.* :16) När Kockumskranen såldes till Sydkorea innebar det att Malmö förlorade ett av sina viktigaste landmärken. På platsen där kranen tidigare stått anordnades bostadsmässan Bo01 som lockade människor från hela Europa. Dessutom uppfördes år 2005 Turning Torso som kommit att bli ett av de starkaste landmärkena i hela regionen (Galleri Västra Hamnen 2014).

2005 kom en aktualisering av översiktsplanen i vilken hållbarhetsfrågor fick en mer framträdande roll. Att aktualiseringen tillkom kan delvis förklaras med att Malmö år 2005 inte längre kunde ses som en stad i kris. Därför skiftade fokus mot vidareutveckling av kunskapsstaden såväl som mot en mångkulturell och bättre integrerad stad. När aktualiseringen antogs hade allt fler Malmöbor återigen ett arbete att gå till. Trots en ökad total förvärvsfrekvens var ungdomar, lågutbildade och personer som invandrat det senaste decenniet fortfarande kraftigt överrepresenterade i arbetslöshetsstatistiken. Som ett led i att komma tillrätta med de sociala problemen presenteras övergripande målsättningar. Förutom att få fler människor i arbetet inkluderades mål för att utveckla offentliga miljöer, skapa en ökad bebyggelseblandning samt att komma till rätta med geografiskt varierande skillnader i hälsa (Malmö stad 2005).

4.3 BOSTADSPOLITISKA MÅL

Förutom de avsnitt i översiktsplanen som berör bostadsfrågor har Malmö stad beslutat om ett antal bostadspolitiska målsättningar vilka antagits av kommunfullmäktige. Enligt SFS 2000:138 med tillägg SFS 2002:104 måste Sveriges kommuner för varje mandatperiod formulera riktlinjer för bostadsförsörjningen. Lagen reglerar dock inte innehållet i dessa riktlinjer. En lista likt den nedanför arbetas fram och antas en gång per mandatperiod (Malmö stad 2011). Till dessa riktlinjer fastställs även mätbara indikatorer för uppföljning samt en ansvarsfördelning för genomförandet. Varje år sammanfattas bostadsbyggandet i en lägesrapport. I denna redogörs för rådande och framtida bostadssituationer samt uppföljning gällande de bostadspolitiska målen. Då dessa mål formuleras och antas i början av varje ny mandatperiod innebär detta att mål både tillkommit och försvunnit sedan starten av den period jag granskat. Detta innebär att de nu gällande målen, vilka antogs 2012, inte varit i effekt under merparten av det material som granskats. Då rapportering gällande Malmös utveckling i förhållande till de bostadspolitiska målsättningarna inte genomförts innan 2010 finns inte möjlighet att presentera tidigare mållistor. Nedan finns dock målen från 2009 då en rad granskade projekt genomfördes då dessa var gällande. Jag kommer presentera de nu gällande målen för den läsare som önskar se hur dessa utvecklas.

Den nu aktuella listan innehåller följande punkter (Malmö stad 2012):

1. Staden ska aktivt motverka boendesegregation i Malmö genom att stimulera till ett allsidigt bostadsbyggande i alla områden vad gäller olika upplåtelseformer, lägenhetsstorlekar och hustyper. Staden ska också verka för en funktionsblandad stad, där boende blandas med arbetsplatser och annan service.
2. Alla Malmöbor ska kunna erbjudas en bostad som motsvarar deras behov och efterfrågan genom en god tillgång till ett varierat utbud av bostäder. Boplats Syd ska underlätta förmedlingen av hyresbostäder till de sökande.
3. Utemiljön och boendekvaliteten ska hålla god standard i Malmös samtliga bostadsområden.
4. Bostadsplanering ska ske med högsta möjliga demokratiska ambitioner.
5. Behov av lokaler för skola, barnomsorg, vård, omsorg, socialt boende och mötesplatser ska vid all produktion av bostäder komma tidigt in i planprocessen och byggas ut i takt med bostadsbyggandet.
6. Staden ska genom god mark- och planberedskap skapa förutsättningar för ny produktion av bostäder.
7. Staden ska ha en aktiv markpolitik som bidrar till att goda bostäder med hyresrätt till rimliga kostnader byggs.
8. Staden ska medverka till att skapa förutsättningar för en allsidig bostadsförsörjning i regionen.
9. För att stimulera nyproduktion av bostäder ska en god service erbjudas till byggherrar som är intresserade av att bygga bostäder i staden.
10. Byggandet av nya bostäder ska ske med högt ställda ekologiska krav.

Listan för bostadspolitiska mål antagen 2009 innehöll följande punkter (Malmö stad 2009:5):

1. Kommunen ska aktivt motverka boendesegregation i Malmö genom att stimulera till ett allsidigt bostadsbyggande vad gäller olika upplåtelseformer, lägenhetsstorlekar och hustyper.
2. Alla malmöbor ska kunna erbjudas en bostad som motsvarar det behov man har genom en god tillgång till ett varierat utbud av bostäder på marknaden. Frågan om tillgänglighet ska ha särskilt fokus.
3. Kommunen ska underlätta förmedlingen av hyresbostäder till de bostadssökande.
4. Kommunen ska arbeta för att utveckla och höja boendekvaliteten i bostadsområdena.
5. Bostadsbyggande och planering ska ske med högsta möjliga demokratiska ambitioner.
6. Stadsdelarnas behov av lokaler för skola, barnomsorg, vård, omsorg och socialt boende vid nyproduktion av bostäder ska komma in tidigt i planprocessen.
7. Kommunen ska genom god mark- och planberedskap skapa förutsättningar för nyproduktion av bostäder.
8. Kommunen ska ha en aktiv markpolitik som bidrar till att goda bostäder med hyresrätt till rimliga kostnader byggs.
9. Bostadsbyggandet ska i huvudsak ske i områden där infrastruktur i form av vatten och avlopp, gator, kollektivtrafik och övrig kommunal och privat service redan finns.
10. Kommunen ska medverka till att skapa förutsättningar för en allsidig bostadsförsörjning i regionen.
11. För att stimulera nyproduktion av bostäder ska en god service till byggherrar verksamma i kommunen erbjudas.
12. Byggandet av nya bostäder ska ske enligt högt ställda ekologiska krav.

13. Kommunen ska verka för en bebyggelseutveckling som främjar en ekologiskt hållbar utveckling.

4.4 EN DETALJPLAN BLIR TILL

I detaljplaner anges hur och till vad mark får användas, vare sig det gäller en telefonkiosk eller en megaarena. I Malmö är det Stadsbyggnadsnämnden och Stadsbyggnadskontoret som ansvarar för all detaljplanering. För att en detaljplan ska vinna laga kraft och därmed antas finns en tydlig handlingsplan som måste följas innan beslut kan fattas. Efter att Stadsbyggnadskontoret fått klartecken om att påbörja ett arbete, och inga faktorer som kräver exempelvis en miljökonsekvensbeskrivning finns, utarbetas en första skiss av planen. Denna skickas sedan till sakägare och övriga berörda personer såsom tomtinnehavare, boende och hyresgäster i närområdet. För att berörda parter skall ges tillfälle att yttra eventuella synpunkter eller frågor hålls sedan ett eller flera samrådsmöten. Utifrån dessa möten, samt remissvar från övriga inblandade i planeringsarbetet, sammanställs en samrådsredogörelse. Denna ligger till grund för eventuella revideringar innan ett slutgiltigt planförslag ställs ut för allmänheten. För att en detaljplan sedan skall vinna laga kraft måste denna antas av kommunfullmäktige eller stadsbyggnadsnämnden. Vidare krävs att ingen överklagar beslutet till Länsstyrelsen inom tre veckor (Malmö stad 2014).

Då samrådsmöten enligt lagen måste hållas innan en detaljplan kan vinna laga kraft kommer förekomsten av dessa fortsättningsvis inte redovisas. Fokus kommer istället ligga på protokollen från dessa. Vad som bör lyftas är att det i samrådsredogörelser inte framgår vilka som är inbjudna i egenskap av privatpersoner, eller om omfattningen av dessa inbjudningar varierar från fall till fall. Vidare framgår inte heller hur, eller om, information anpassas för att personer som talar dålig eller ingen svenska ska kunna ta del av denna.

4.5 MALMÖ STAD OM FÖRTÄTNING

2010 släppte Malmö stad ett dialogPM döpt till *Så förtätar vi Malmö!*. Detta var en uppföljning från ett tidigare dialogPM som behandlat möjligheterna för Malmö att utvecklas på ett hållbart sätt i vilket man identifierat ett behov av att låta staden växa inåt. Då dessa är just dialogPM kan de inte betraktas som styrande i den mån en översiktsplan är. Men det visar ändå att det finns en vilja från stadens håll att inleda en förtätningsprocess där detta kan ses som ett första steg.

Genom att låta staden växa medelst förtätning räknar man med att kunna bereda rum för ytterligare 100 000 invånare på en nära oförändrad yta, ett påstående som backas upp genom en jämförelse med Köpenhamn. Här pekar man på städernas jämförbara areor, men att Malmö trots liknande förutsättningar bara har en hälften så stor befolkning som Köpenhamn (Malmö stad 2010:7). Inledande presenteras fyra övergripande strategier att planera framtida förtätning kring. Förutom att fokusera på en ökad andel blandad bebyggelse lyfts vikten av ett bättre utnyttjande av stationsnära områden, utveckling av ”det gröna och det blå” med vilka stadens parker och vatteninslag syftas, samt en omvandling av större trafikleder inom staden (*ibid.* :9).

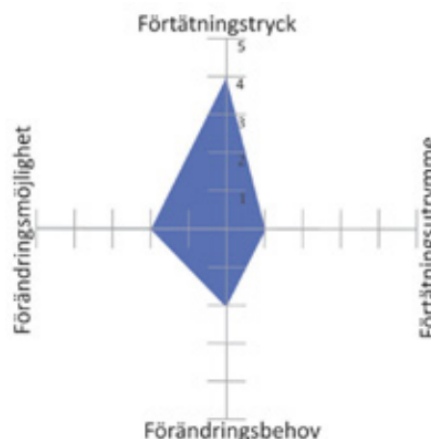
Vidare presenteras en analys som menar förtätning av stadsbilden skulle få störst positiva effekter där det idag finns storskaliga bostadsområden (läs: miljonprogram) samt verksamhetsområden (*ibid.*). En positiv effekt som lyfts är möjligheten att genom förtätning skapa en mer blandad stad i bebyggelsemässigt allt för homogena områden. Detta kan

förhoppningsvis medföra ett bättre utbud av tjänster och kultur, bidra till ett tryggare stadsliv rikt på intryck och möten, samt en bättre grund för att underlätta integration. Andra fördelar som lyfts i kombination med en tätare stadsbild är ett större underlag för cyklister och miljövänligare kollektivtrafik samt ett effektivare utnyttjande av uppvärmnings och energisystem (*ibid.* :5).

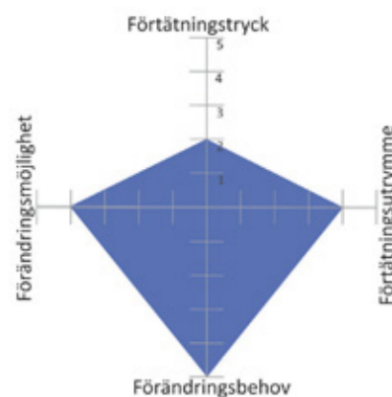
Samtidigt som stadsförtätning tillskrivs stora möjligheter påpekas samtidigt att det inte är ett arbetssätt som kommer utan problem och utmaningar. Detta inte minst då kompletterande bebyggelse nästan uteslutande påverkar många människors vardagsmiljö mer påtagligt än vid exploatering av orörd mark. En fördel som ofta lyfts är hur en tätare bebyggelse leder till ett effektivare användande av befintlig infrastruktur. En mer problematisk sida av samma mynt är att kapacitetsproblem kan följa och med detta trängsel, köer samt ökade mängder trafikbuller och utsläpp. Andra problem man lyfter berör hur ny bebyggelse kan skymma utsikt såväl som solsken för den redan befintliga vilket kan påverka priser för denna negativt. Ny bebyggelse kan också ta ytor i anspråk som annars använts för lek och spontan aktivitet (*ibid.* :6). Jämfört med nyexploatering är förtätning en mer komplex process som innebär projekt där fördelar måste vägas mot nackdelar. Insikten om att möjligheter, men också problem, existerar leder fram till en central fråga: *var är förtätning lämpligast, och varför?*

För Malmö står valet mellan områden där förtätning skulle vara till störst nytta, där förtätningspotentialen är som störst eller där intresset är högst. Alla alternativen ter sig rimliga men inte nödvändigtvis överlappande. Där potentialen är störst, alltså storskaliga bostadsområden och verksamhetsområden, är samtidigt trycket på förtätning lågt och/eller problematiskt vilket riskerar leda till att uppförd bebyggelse kommer stå outnyttjad. Där trycket är som störst efter nya bostäder, exempelvis i innerstaden, finns det istället en problematik i och med en mycket begränsad markyta att disponera (*ibid.* :20). När man i analysen talar om platser där nyttan är som störst finns ingen ensidig definition gällande vad som avses. Nyttan kan därmed innefatta allt från ett bättre utnyttjande av förskolor, vårdcentraler och infrastruktur till att revitalisera lågstatusområden eller minskad boendesegregation (*ibid.*). I grund och botten skulle frågorna planerare ställs inför kunna ses som ett val mellan ekonomisk vinst och samhällsnytta.

Då förtättningsarbeten innebär en process där många faktorer måste vägas mot varandra krävs också verktyg som möjliggör ett metodiskt tillvägagångssätt. I Malmö stads analysarbete inför framtiden har man valt att tillämpa en metod som grafiskt illustrerar möjligheter och hinder på ett sätt som påminner om en SWOT-analys. Se figur 1. och 2. för exempel. Även om de inte kan sägas visa på varken rätt eller fel kan de underlätta att kategorisera och göra valmöjligheter tydligare. Med *förtätningstryck* avses marknadstryck, vilket i praktiken innebär att ett attraktivt läge innebär ett högre förtätningstryck. *Förtätningstrycket* avser i sin tur tillgången på byggbar mark som finns att tillgå. En god

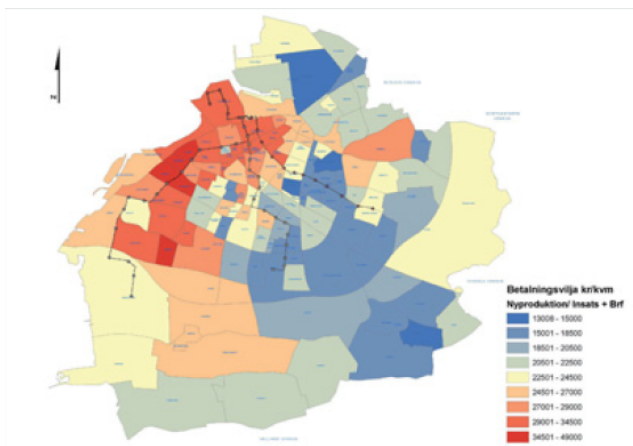
FIGUR 1. FÖRTÄTNINGSMÖJLIGHETER, SLUTEN KVARTERSSTAD. KÄLLA: MALMÖ 2010:26

FIGUR 2. FÖRTÄTNINGSMÖJLIGHETER, STORSKALIGT BOSTADSOMRÅDE. KÄLLA: MALMÖ 2010:32

tillgång ger ett högre värde i diagrammet. *Förändringsbehovet* avser hur stora åtgärder som krävs för att skapa vad som kan anses vara en hållbar stadskarakter för aktuellt område. Ett stort behov ger högt värde. Exempel på oönskade stadskarakterer inkluderar en homogen funktion, dåligt serviceutbud och osammanhängande struktur. *Förändringsmöjlighet* avser förekomsten av juridiska eller andra hinder som skulle kunna påverka. Exempel på hinder är skyddsområden för natur och kultur, men även fastighetsindelning kan spela roll i sammanhanget. Få hinder ger högt värde i diagrammet (*ibid.* :24).

För att kunna applicera modellen har man därefter kategoriserat Malmös beståndsdelar. Figur 1 visar resultatet då analysverktyget appliceras på vad som kallas *sluten kvartersstad*. Denna stadstyp utgör strax över 6 procent av Malmö och förekommer främst i de mest centrala delarna. Här framträder ett resultat som visar på ett oerhört högt förtätningstryck. Detta kan förklaras med att det är delar av staden som av många anses attraktiva att bo i samtidigt som utrymmet för förtätning är mycket lågt då det handlar om redan högt exploaterad mark (*ibid.* :26). När samma analys istället tillämpas på så kallade miljonprogramsområden i figur 2 blir resultatet en som visar på ett stort förändringsbehov, goda förtätningmöjligheter och gott om utrymme men ett betydligt lägre marknadstryck jämfört med innerstaden (*ibid.* :32). Denna stadstyp utgör 12 procent av staden och förekommer i jämförelse med *sluten kvartersstad* mer perifert.

FIGUR 3. BETALNINGSVILJA FÖR BOSTAD I MALMÖ.
KÄLLA: MALMÖ 2010:20

I samma dialogPM finns en karta inkluderad som visar på betalningsvilja för bostäder i Malmö baserad på genomförda fastighetsförsäljningar. Röd färg indikerar hög vilja och blå låg. Vad som framkommer i denna karta är att människor är beredda att betala mycket mer för en bostad i centrala Malmö jämfört med stadens utkanter. Denna karta kan, med referens till figur 1 och 2, utläsas som skalan för förtätningstryck sett över stadens geografiska yta. Denna kartas huvudstruktur kan med fördel finnas i åtanke när kartan över granskade detaljplaner studeras i avsnitt 4.

4.5 NYA TANKAR KRING STADSFÖRTÄTNING

För att på ett teoretiskt plan kunna närma sig frågor som berör sociala processer inom staden menar David Harvey att det är nödvändigt att ta dess form i beaktning (Harvey 2009:23). Kanske var det med inspiration av dessa ord som Malmö stad 2005 beställde arbetet *Karaktär Malmö: Handlingsplan för arkitektur och stadsbyggnad i Malmö* vars syfte var att tydliggöra och höja ambitionsnivån inom just arkitektur och stadsbyggnad. Arbetet angriper uppgiften från en rad utgångspunkter bland vilka frågan om hållbarhet som mångfacetterat begrepp ingår. På grund av denna uppsats karaktär kommer jag här endast lyfta diskussionen om hur förändrad arkitektur och stadsbild kan påverka social hållbarhet (Malmö stad 2005b). I handlingsplanen lyfter man, i likhet med Susan Fainstein, vikten av medborgarinflytande och en planeringsprocess genomsyrad av demokrati. För att understryka vikten av deltagande

presenterar man argumentet i formen av ett kausalt samband. Känslan av att inte kunna påverka och ha inflytande över sin närmiljö medför en passivitet eller likgiltighet inför platsen. Ansvarskänsla och möjlighet till inflytande går enligt samma logik hand i hand (Malmö stad 2005b:16-17).

Vidare pekar planen på en rad samband, såsom relationen mellan hög utbildningsgrad och stort demokratiskt engagemang. Också det motsatta - där invandrare, socioekonomiskt svaga och ensamstående mammor - i låg grad tenderar delta i demokratiska processer (*ibid.*). Oron som uttrycks i rapporten kan ses som medhåll till Susan Fainstein i hennes argumentation för att särskilt fokus måste riktas mot grupper i samhället som kan definieras som svagare.

För att bemöta detta identifierade problem i deltagandet på ett mer konkret sätt lyfter planen vikten av att föra frågan om demokratiskt deltagande närmare ett personligt plan. Beslutsfattare och tjänstemän uppmanas att bry sig om, och engagera sig i, projektgenomföranden. För att i högre locka till medborgarengagemang krävs det förutom en möjlighet till inflytande redan på ett tidigt skede i planeringsprocessen också att den som bjuder in tydligt lyckas kommunicera att den enskildes åsikt faktiskt spelar roll (*ibid.* :19).

Precis som deltagande spelar en viktig roll i utformandet av staden menar man i rapporten att stadens utformning i sig både kan öka och minska segregation. Då det i översiktsplanen påpekas ett flertal gånger att Malmö sedan länge är en segregerad stad bör det nämnas att konkreta förslag finns i den arkitektoniska arbetsplanen för att motverka detta. Stort fokus mot det offentliga rummet och dess kapacitet för att skapa bryggor för människor ur olika delar och skikt av samhället att mötas. Förutom att påpeka vikten av att satsa på att förstärka stadskärnans redan stora attraktivitet lyfter man som exempel conceptualiserade lekplatser och parker vilka kan få människor att ta sig till nya delar av staden för att besöka (*ibid.* :20-21).

En viktig aspekt att ta hänsyn till för en god stadsmiljö är att dess invånare kan känna sig trygga i sin närmiljö. I detta avseende kan stadens utformning få stor inverkan och det behöver inte innebära uppförandet av murar, stängsel eller *gated communities*. Jane Jacobs har behandlat frågan utförligt och en av slutsatserna hon dragit är vikten av ögon riktade mot gatan under dygnets alla timmar. Med fler människor i rörelse kommer en större känsla av trygghet (Jacobs 2010:56). I handlingsplanen *Karaktär Malmö* ger man förslag på flera åtgärder som syftar just till att skapa mer liv och rörelse under större tid av dygnet. Kombinationen av flera sorters trafik på samma gator skapar ett jämnare flöde av förbipasserande. Genom att placera entréer till bostäder utåt gatan kan man ytterligare förstärka flödet av människor i rörelse. I rapporten påpekas det att platser utan "hemvist", alltså alltför anonyma offentliga platser utgör scenen för brott oftare än andra. Konkreta åtgärdsförslag speciellt riktade mot dessa platser handlar förutom smartare belysning också i fall där det är lämpligt om att helt enkelt bygga bort kända otrygga platser (*ibid.* :23).

5. MALMÖS STADSFÖRTÄTNINGSPROJEKT 2000 - 2014

Sedan översiktsplanens antagande år 2000 har det, utifrån de kriterier som presenterades i avsnitt 2.2, genomförts cirka 28 olika förtätningsprojekt i Malmö. Dessa projekt innefattar allt från enskilda byggnader i redan tätt bebyggda innerstadskvarter till större projekt som omfattar flera byggnader med flera funktioner omgärdade av nya parker och torg. Jag kommer här presentera 22 av dessa. Bortfallet förklaras genom att granskning inte varit möjlig på grund av att nödvändig dokumentation inte funnits tillgänglig.

Nedan följer en sammanställning av granskade detaljplaner i ordning enligt den numrering varje avslutad detaljplan fått. Noteras bör att alla projekt presenterade nedan inte nödvändigtvis är fullt genomförda ännu. Detta beror på att genomförandetiden efter att en detaljplan antagits normalt sätts till mellan fem och tio år.

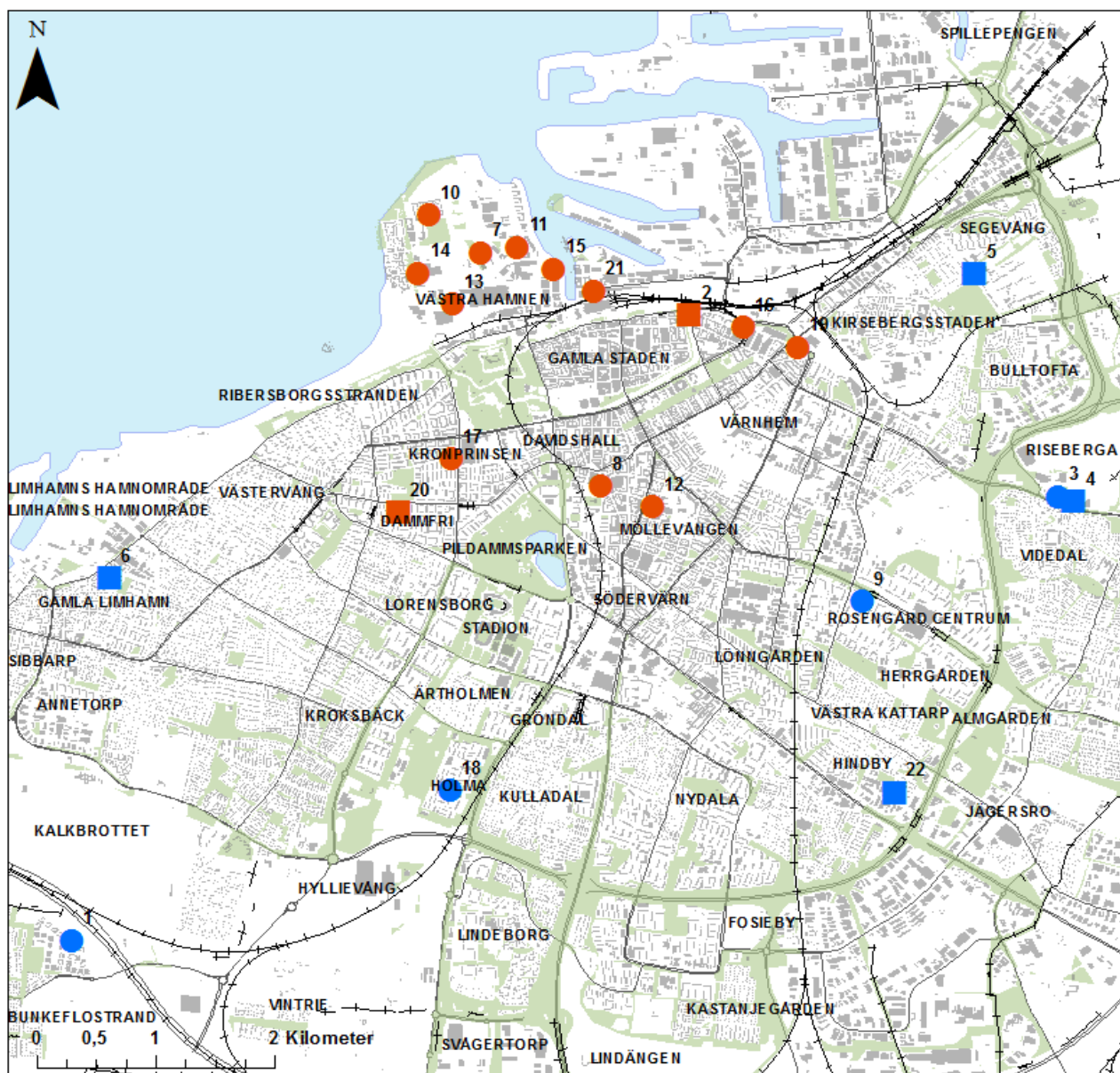
Sammanställningen består av granskad detaljplans nummer samt en kortare sammanfattning av dess syfte. För underrubriken *demokrati* har jag i varje detaljplan sökt interaktion mellan privatpersoner och berörda myndigheter. I flera av de studerade planerna finns protokollförd dialog mellan enskilda personer i egenskap av fastighetsägare och stadsbyggnadskontoret. Dessa har jag valt att exkludera då jag främst är intresserad av att se i vilken mån människor i egenskap av privatperson väljer att engagera sig vid förändringar av närmiljön.

För underrubriken *mångfald* har jag istället sökt förekomsten av åtgärder som får effekt på det offentliga rummet, bland annat i form av funktionsblandad bebyggelse, anläggande av grönytor, redovisande av påverkan på trygghet och möjliggörande för publika verksamheter.

Rättvisan är den underrubrik som kanske var tydligast definierad i avsnitt 4.1, men som i praktiken varit svårast att tydligt peka på i detaljplaner. På grund av detta har jag fått bredda begreppet något och söka förekomst eller avsaknad av sådant som tyder på en planeringsprocess där alla samhällets grupper eller enskilda projekts samhällspåverkan tas i beaktning.

5.1 STUDERADE DETALJPLANER

Karta 1: Studerade förtätningsprojekt i Malmö mellan år 2000 och 2014.

Symboler

● Blandad bebyggelse, perifer plats.	● Blandad bebyggelse, central plats.
■ Bostäder, perifer plats.	■ Bostäder, central plats.

1) 4726 Annestad	8) 4946 Kaninen	15) 5061 Tyfonen
2) 4788 Slussen	9) 4953 Landssekreteraren	16) 5070 Nils
3) 4822 Draken	10) 4971 Flaggskepparen	17) 5090 Luggude
4) 4863 Draken	11) 4983 Hallenborgs gata	18) 5114 Häcksaxen
5) 4881 Östra Sjukhuset	12) 5041 Dimman	19) 5117 Vidar
6) 4896 Klockan	13) 5042 Jungmannen	20) 5158 Nyborg
7) 4938 Stapelbädden	14) 5058 Ankarplatsen	21) 5169 Innerstaden 31:12
		22) 5261 Smörbollen

Källa: Lunds Universitet & Lantmäteriet Kartmakare: Tommy Josefsson

1) 4726 Annestad (Malmö stad 2005c): Planen syftar till byggandet av ett mindre bostadsområde med kvarterskaraktär för cirka 650 hyresrätter samt förskola, hotell och viss verksamhet. Aktuellt område ligger beläget söder om kalkbrottet vid Bunkeflostrand.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns inga yttranden från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald:* Området syftar enligt detaljplanen till att främja ett levande socialt liv utomhus genom ett byggande baserat kring mindre kvarter med frekventa inslag av grönytor.
- *Rättvisa:* För arbetet har bostadspolitiska implikationer utretts och redovisats. I denna hänvisas till kommunens målsättning om att tillgodose ett varierat utbud av bostäder och att det aktuella projektet därför har ett mål att producera främst hyresrätter med en rimlig hyresnivå. Vad en rimlig nivå i praktiken innebär framgår inte i detaljplanen, men man lyfter tydligt att det finns ett underskott på just hyresrätter i det aktuella området i dagsläget.

2) 4788 Kvarteret Slussen (Malmö stad 2006): Planen syftar till byggandet av ett bostadshus om 13 våningar i ett centralt beläget kvarter som tidigare bestått av parkyta.

- *Demokrati:* Sammanlagt 10 skrivelser samt en namninsamling om 25 namn har inkommit till stadsbyggnadskontoret där övervägande negativa åsikter om planerad bebyggelse framförs. Kritiken berör i huvudsak inskränkningar på befintlig grönyta samt höjden på planerad bebyggelse. Till Länsstyrelsen har ytterligare 24 skrivelser, också dessa till övervägande del negativt inställda på samma grunder som ovan nämnt kommit in tillsammans med en protestlista motsvarande namnunderskrifter om 9 sidor samt egengjorda planförslag från boende i området.
- *Mångfald:* Bottenvåningen anpassas för att inhysa näringar av olika slag. Sett som enskild entitet kan den planerade byggnaden varken ses som uppfyllande av bostadspolitiska målsättningar eller anses lämplig för barn, men sedd som en del i omkringliggande område bedöms målsättningar trots detta uppfyllas. Klagomål har inkommit mot att minska andelen parkyta i en redan tätt bebyggd miljö.
- *Rättvisa:* I planbeskrivningen framgår att planerade bebyggelse bör ses som en del av det större bostadsområdet och då kan anses uppfylla bostadspolitiska mål gällande mångfald av upplåtelseformer samt lägenhetsstorlek. 25 bostäder avses som hyresrätter, 70 som bostadsrätter.

3) 4822 Kvarteret Draken (Malmö stad 2005d): Planen gäller västra delen av ett kvarter i anslutning till Bulltofta rekreativområde och syftar till uppförandet av handels- och serviceetableringar.

- *Demokrati:* Två skrivna klagomål tillika överklaganden gällande planerat arbete har inkommit, varav båda avslagits av Länsstyrelsen. Ytterligare 19 skrivelser med frågor och klagomål samt två protestlistor om sammanlagt 340 namn har inkommit till Stadsbyggnadskontoret gällande etableringen av planerat köpcentrum och en potentiellt negativt påverkan trafiksituation i området.
- *Mångfald:* Planen avser skapandet av ett lokalt centrum med fokus på handel. Fritidsnämnden lämnade ett yttrande gällande eventuell negativ inverkan på intilliggande rekreativområde.
- *Rättvisa:* Ingen hänvisning till bostadspolitiska mål eller motsvarande står ej att finna i detaljplanen.

4) 4863 Kvarteret Draken (Malmö stad 2005e): Syftar till uppförandet av 280 lägenheter i flerfamiljshus i östra delen av kvarteret Draken.

- *Demokrati:* Till Stadsbyggnadskontoret har sammanlagt 20 skrivelser inkommit från privatpersoner. Dessa gäller förutom frågor gällande trafikbuller i samband med ett i närheten planerat köpcentrum framför allt höjden på planerad bebyggelse. Stadsbyggnadskontoret har i samrådsredogörelse svarat på klagomål om byggnadshöjd med att denna reviderats och att en ny, lägre högstahöjd antagits.
- *Mångfald:* I planförslaget nämns ambitionen om en blandning av hyres- och bostadsrätter till ett rimligt pris för att väga upp mot det stora villabestånd som vid antagningsdatumet karakteriserar området. Området planeras omgärda en gemensam plats vilken verkar främst avsedd för boende snarare än allmänheten.
- *Rättvisa:* Planen anses uppfylla bostadspolitiska mål gällande tillgång på rimligt prissatta bostäder.

5) 4881 Kvarteret Östra Sjukhuset (Malmö stad 2009b): Planen syftar till uppförandet av fjorton bostadshus om sammanlagt 290 lägenheter på vad som vid prövodatum var obebyggd ängsmark mellan Sege Park och Segevång.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns inga yttranden från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald:* Förutom planerad bostadsbebyggelse planeras området innehålla en utomhusmiljö tänkt att främja en aktiv fritidsmiljö för vuxna såväl som barn. I husens bottenvåningar finns möjlighet att bedriva näringsverksamhet.
- *Rättvisa:* I samband med planeringen har hänsyn tagits till existerande bostadspolitiska mål och utifrån dessa bland annat lyft vikten av ett varierat utbud av bostäder i form av både hyres- och bostadsrätter.

6) 4896 Kvarteret Klockan (Malmö stad 2006b): Detaljplanen syftar till uppförandet av ett bostadshus om tre våningar i kvarteret Klockan beläget i närheten av Limhamns centrum. Huset kommer inrymma 16 lägenheter och planeras bli ett så kallat kategori 55+ boende, alltså avsett för boende som är 55 år eller äldre.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen framkommer att ett yttrande från en privatperson inkommit gällande parkeringsplatsens placering i förhållande till bostaden.
- *Mångfald:* Inga förslag avsedda att bidra till ökad mångfald i området står att finna i detaljplanen.
- *Rättvisa:* I detaljplanen hänvisas till kommunens bostadspolitiska mål där det framkommer att kommunen skall ta hänsyn till olika gruppers speciella behov och önskemål.

7) 4938 Del av kvarteret Stapelbädden (Malmö stad 2011b): Detaljplanen syftar till uppförandet av ett bostadshus innehållande 80 hyresrätter samt ett kontorshus med möjlighet till centrumverksamheter i bottenvåningen. Kvarteret Stapelbädden är beläget i Västra Hamnen.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns inga yttranden från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald:* Bottenvåningen i planerad kontorsbyggnad avsätts för näringsverksamheter.

- *Rättvisa*: I detaljplanen hänvisas till kommunens bostadspolitiska mål från 2009 om en socialt hållbar bostadsförsörjning, till vilka aktuell bebyggelse avses lämna ett positivt bidrag.

8) 4946 Kvarteret Kaninen (Malmö stad 2010b): Planen syftar till att uppföra blandad bebyggelse innehållande butiker, restauranger, kontor, 85 bostäder samt ett eventuellt hotell på en obebyggd del av kvarteret Kaninen i närheten av Triangeln.

- *Demokrati*: Sammanlagt 7 skrivelser har inkommit från berörda bostadsrättsföreningar till Stadsbyggnadskontoret vilka alla uttrycker en oro för en trafik- och parkeringssituation förändrad till det sämre. 4 skrivelser har inkommit från privatpersoner gällande trafikpåverkan samt oro för att den planerade bebyggelsen skall få en negativ påverkan på området i stort.
- *Mångfald*: Planerad bebyggelse är tänkt i anslutning till uppgången från tågstationen Triangeln vilken är en stark knutpunkt i Malmö med många människor i omlopp och en plats som kan tjäna på ett utökat inslag av handel och servering.
- *Rättvisa*: I detaljplanen finns ingen hänvisning till bostadspolitiska målsättningar eller motsvarande inkluderat.

9) 4953 Landssekreteraren (Malmö stad 2007): Planen syftar till uppförandet av tre så kallade bokaler där verksamhets- och möteslokaler byggs ihop med befintliga bostadshus. *Bokalerna* kommer innehålla sammanlagt 13 separata lokaler varav 9 är möjliga att för innehavaren kombinera med bostaden. Kvarteret Landssekreteraren är en del av området Örtagården i Rosengård.

- *Demokrati*: I samrådsredogörelsen finns inga yttranden från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald*: Projektet är tänkt att skapa bättre fysiska förutsättningar för ett levande stadsliv i en miljö där utrymmet finns men där en planering som fokuserat på innegårdarna snarare än stråken utgjort ett hinder. Tanken är även att införandet av verksamheter i ett område dominerat av bostäder kan bryta ensidighet och få positiva effekter på området i stort.
- *Rättvisa*: I detaljplanen hänvisas till boendepolitiska mål från 2004 som säger att kommunen skall verka för att tillvarata bostadsområdets kvaliteter men också möjliggöra tillförandet av nya. Vidare hänvisas till liknande projekt som tidigare genomförts i områden präglade av hög arbetslöshet där utfallet varit mycket lyckat då målet varit att skapa möjligheter för boende att själva förbättra sin situation.

10) 4971 öster om kvarteret Flagskepparen (Malmö stad 2008): Planen syftar till byggnation av cirka 500 lägenheter, en kontorsbyggnad, parkeringshus samt viss centrumverksamhet i Västra Hamnens centrala delar för att bättre knyta samman området på mark som tidigare upptagits av nu nedlagd industriverksamhet.

- *Demokrati*: I samrådsredogörelsen finns inga yttranden från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald*: Förutom möjliggörandet för handelsverksamheter kommer två mindre parkytor samt en större i vilken möjligheten för en fotbollsplan anläggas.
- *Rättvisa*: Kollektivtrafiklösningar kommer utökas för att bättre innefatta planerat område. I detaljplanen hänvisas till bostadspolitiska mål om att tillhandahålla ett

varierat bostadsutbud varpå kravet satts för involverade byggherrar att upplåtelseformen för planerade bostäder skall vara lika delar hyres- och bostadsrätter.

11) 4983 Område väster om Hallenborgs gata (Malmö stad 2010c): Planen syftar till uppförandet av cirka 410 lägenheter, förskola, kontorsbyggnad samt viss centrumverksamhet i Västra Hamnen på yta annars använd som parkeringsplats.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns inga yttringar från privatpersoner protokollförda. Dock så efterfrågar Hyresgästföreningen i en inkommen skrivelse ett större utbud av hyresrätter i samband med utvecklingen av området Västra Hamnen.
- *Mångfald:* Förutom inkluderandet av centrumfunktioner och handelsmöjligheter kommer parkyta anläggas och planeras för att tydliggöra dess öppenhet för allmänheten. I planen lyfts jämställdhetsperspektiv där planering avsedd för att skapa aktivitet under många av dygnets timmar medför ökad trygghetskänsla.
- *Rättvisa:* I detaljplanen framhävs ambitionen om att skapa ett hållbart område, vilket i detta fall avser ekologisk hållbarhet. Vidare hänvisas till bostadspolitiska mål från 2009 om en socialt hållbar bostadsförsörjning.

12) 5041 Kvarteret Dimman (Malmö stad 2010d): Detaljplanen syftar till uppförandet av ett flerbostadshus innehållande cirka 50 lägenheter samt möjlighet att inrymma handel och kontor på bottenplan på fastighet i nära anslutning till Folkets Park.

- *Demokrati:* En skrivelse har inkommit gällande planerad byggnad och avser höjden på denna och det förändrade ljusinsläpp detta kommer innebära för omkringliggande bebyggelse. I skrivelsen påtalas att flera boende i närliggande fastigheter inte talar svenska och oro uttrycks för att dessa personer inte kunnat ta till sig förmedlad information.
- *Mångfald:* Planerad bebyggelse kommer ersätta oanvänd lastplats och lagerlokal. Införandet av blandad bebyggelse i området beräknas medföra ökade folkströmmar. I och med byggnationen tillkommer också en ny, mindre gata vilken förväntas underlätta framkomlighet bortom den hårt trafikerade, intilliggande Bergsgatan.
- *Rättvisa:* Planen avses uppfylla bostadspolitiska mål från 2004 genom att verka för trivsamma och välordnade bostadsområden, ökad trafiksäkerhet och ett ökat och varierat utbud av bostäder.

13) 5042 Jungmannen (Malmö stad 2009c): Detaljplanen syftar till uppförandet av ett kontorshus med visst inslag av bostäder och verksamheter på tomt söder om Västra Hamnen.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns inga skrivelser från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald:* Förtätningsarbetet är en del i en större attraktivitetshöjande omvandlingsprocess av området varpå detaljplanen lägger emphasis på vikten av att ge byggnadens bottenplan en särskild öppenhet mot omgivningen och möjligheter för näringsetableringar.
- *Rättvisa:* Planen hänvisar till målsättningar om en socialt inriktad bostadspolitik vilket i sammanhanget avser inslaget av bostäder vilket medger viss funktionsblandning och en mer socialt hållbar stadsmiljö.

14) 5058 Ankarplatsen (Malmö stad 2010e): Detaljplanen syftar till bostadsbebyggelse innehållande cirka 100 lägenheter med kontor och handel på bottenplan. Ankarplatsen är belägen i sydvästra delen av Västra Hamnen, nära Turning Torso.

- *Demokrati:* Inga yttranden från privatpersoner finns protokollförda i samrådsredogörelsen, dock en skrivelse från Hyresgästföreningen som uppmanar kommunen att verka för ett större inslag av hyresrätter vid nybyggnation.
- *Mångfald:* Planerad bebyggelse är tänkt att ersätta övergiven kontorsbyggnad och verka för att förstärka känslan av ett kontinuerligt stadsrum.
- *Rättvisa:* Hänvisning finns till bostadspolitiska mål om ökad boendevitalitet i området. Inga övriga utredningar om social påverkan inkluderas i detaljplanen.

15) 5061 Kvarteret Tyfonen (Malmö 2011c): Planen syftar till uppförandet av en större byggnad som beräknas innehålla 40 lägenheter men också lokaler för publika verksamheter såsom konstupställningar och konserter men också lokaler avsedda för serveringar, handel, kontor samt undervisning. Avsedd tomt är centralt belägen i anslutning till Malmö Högskola och användes vid planens antagande som parkeringsplats.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns inga yttranden från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald:* Planerad bebyggelse avses berika befintligt stadsliv genom tillförseln av handel och publika verksamheter i ett område där dessa saknas.
- *Rättvisa:* I planen hänvisas till uppfyllande av bostadspolitiska mål antagna 2009 gällande socialt hållbar bostadsförsörjning. Hur uppfyllandet sker rent konkret utvecklas emellertid inte vidare.

16) 5070 Kvarteret Nils (Malmö stad 2011d): Planen syftar till uppförandet av flerfamiljshus innehållande omkring 100 lägenheter med bottenplan avsedda för verksamheter på centralt belägen tomt som vid planens antagande stod obebyggd.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns en skrivelse från privatperson protokollförd i vilken frågor kring framtida påverkan på ljusinsläpp och parkeringsmöjligheter, samt oro för lekande barn under byggnationstiden.
- *Mångfald:* Förutom en bottenvåning avsedd för verksamhet kommer även en lekplats anläggas på innergården.
- *Rättvisa:* I planen hänvisas till uppfyllande av bostadspolitiska mål antagna 2009 gällande socialt hållbar bostadsförsörjning vilket i planen avser tillvaratagandet av oanvänd tomt i väl fungerande område.

17) 5090 Kvarteret Luggude (Malmö stad 2011e): Detaljplanen syftar till en förtätning av den centralt belägna fastigheten Luggude 7 genom uppförandet av ett flerfamiljshus innehållande cirka 50 lägenheter samt möjligheter för näringsverksamhet på bottenplan.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns protokollfört att en skrivelse inkommit från en närliggande bostadsrättsförening där boende uttrycker oro över att planerad bebyggelse skall bidra till försämrade boendemiljö.
- *Mångfald:* Förutom näringsverksamhet av obestämd karaktär kommer en lekplats anläggas i på innergården.
- *Rättvisa:* Detaljplanen hänvisar till bostadspolitiska mål antagna 2009 gällande socialt hållbar bostadsförsörjning vilket i detta fall avser att en yta som vid planens antagande

fungerade som parkeringsplats istället kommer tas bättre till vara genom uppförandet av hyresrätter.

18) 5114 Kvarteret Häcksaxen (Malmö stad 2012b): Detaljplanen syftar till uppförandet av bostadshus avsedda för sammanlagt 60 lägenheter och verksamhetslokaler på bottenplan samt möjlighet för två förskolor på central plats i Holma, beläget i södra Malmö.

- *Demokrati:* Förutom samrådsmöte presenterades även planförslag för boende i Holma på den så kallade Holmadagen. Inga yttranden från privatpersoner finns protokollförda i samrådsredogörelsen.
- *Mångfald:* Då området övervägande karakteriserats av bostäder är planerad bebyggelse avsedd som ett steg mot ett mer levande stadsliv.
- *Rättvisa:* Upplåtelseformen för samtliga bostäder planeras bli som hyresrätter.

19) 5117 Kvarteret Vidar (Malmö stad 2010f): Detaljplanen avser ett kvarter beläget mellan Värnhem och Kirseberg i närheten av köpcentret Entré och avser uppförandet av flerbostadshus för drygt 100 lägenheter och ett mindre antal verksamhetslokaler på bottenplan. Marken har tidigare använts för parkering samt oanvänd grönyta.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns inga yttranden från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald:* En grönyta kommer anläggas i anslutning till planerad bebyggelse. Trygghetsaspekter genom planerade entréer och gott synfält har räknats in.
- *Rättvisa:* Planen anses uppfylla bostadspolitiska målsättningar gällande ökad tillgång på varierat bostadsutbud samt tillvaratagande av goda kvaliteter.

20) 5158 Nyborg (Malmö stad 2011f): Planen syftar till uppförandet av ett flerbostadshus för 23 lägenheter i stadsdelen Slottstaden på fastighet omgiven av bostäder.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns en skrivelse från privatperson protokollförd gällande ökad trafik- och parkeringsbelastning samt utformningen (höjden) på planerad byggnad.
- *Mångfald:* Planerad byggnation innebär fler människor i rörelse vilket kan bidra till ökad känsla av trygghet.
- *Rättvisa:* Hänvisning till uppfyllande av bostadspolitiska mål antagna 2009 gällande hållbart bostadsbyggande i ekonomiskt, ekologiskt och socialt avseende. Dessa mål specificeras inte ytterligare, ej heller hur aktuellt projekt skulle uppfylla dessa.

21) 5169 Fastigheten Innerstaden 31:12 m.fl. (Malmö stad 2013): Planen avser uppförandet av bostadshus motsvarande 50 lägenheter tillsammans med vissa handels- och centrumfunktioner i område präglad av främst kontorsbyggnader på central plats använd som grusyta i närheten av Malmö Centralstation.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns inga yttranden från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald:* Planerad bebyggelse syftar till ökad funktionsblandning i området då det funnits en avsaknad av bostäder.
- *Rättvisa:* I planen hänvisas till bostadspolitiska mål antagna 2012 om bidragandet till en funktionsblandad stad. Upplåtelseformen avses bli bostadsrätter, anmärkas bör att detta inte kan regleras i detaljplanen.

22) 5261 Smörbollen 53 Malmö stad 2013b): Planen syftar till uppförandet av två stycken enbostadshus på tomt i Rosengård tidigare använd för lagerbyggnad.

- *Demokrati:* I samrådsredogörelsen finns inga yttranden från privatpersoner protokollförda.
- *Mångfald:* Planerad bebyggelse ersätter tidigare tom lagerlokal. En något tätare befolkning i närområdet skulle kunna antas höja känslan av trygghet något.
- *Rättvisa:* I detaljplanen finns hänvisning till bostadspolitiska mål gällande ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar byggande. Hur och om aktuellt projekt uppfyller några satta mål anges ej.

5.2 VILKA FÖRTÄTNINGSPROJEKT HAR GENOMFÖRTS?

De ovan presenterade detaljplanerna har en geografisk spridning från centrala kvarter i innerstaden till villa- och industrikvarter i Malmös utkanter. De minsta studerade projekten omfattar enskilda byggnader avsedda för ett fåtal lägenheter, och de största rör sig om hela kvarter planerade att innehålla hundratals lägenheter, kontors- och handelsverksamhet. I bifogad karta finns, förutom varje detaljplans geografiska placering, information gällande min klassificering av varje projekt gällande om jag ansett dem vara centralt eller perifert belägna samt om de innehar en eller flera funktioner. För att ytterligare förtydliga vilken detaljplan som avses i min analys kommer jag hänvisa till den numrering samtliga studerade objekt fått där det ansetts lämpligt.

Sammanlagt åtta stycken av detaljplanerna har avsett förtätning genom tillförandet av *en ensam byggnad*. Den minsta av dessa har inneburit sexton nya lägenheter fördelade på tre våningar i en central del av Limhamn. Den största enskilda byggnaden möjliggör 100 nya bostäder i ett flerbostadshus i närheten av köpcentret Entré i stadsdelen Värnhem. Av dessa projekt har tre stycken planerats för att tillföra enbart bostäder och övriga fem fått viss funktionsblandning vilket primärt yttrat sig genom bottenplan avsedda för näringsverksamheter. Sånär som vid ett fall (6) har alla projekt genomförts på centrala platser runt om Malmö. Detta gör att slutsatser inte kan dras gällande huruvida förekomsten av blandad bebyggelse eller sådan avsedd för enbart bostäder varierar geografiskt. Att en överhängande del av förtätning genom tillförandet av enskilda byggnader skett på centrala platser i Malmö skulle kunna förklaras genom den höga bebyggelsegrad som redan råder tillsammans med att det höga marknadstrycket trots platsbristen skapar incitament för projektering. Som jämförelse bör nämnas att förtättningsprojekt avsedda för ett större antal byggnader återfinns jämt fördelade mellan centrala och mer perifera platser.

Fem stycken av de studerade detaljplanerna har varit avsedda för förtättningsprojekt där befintlig bebyggelse kompletteras med *upp till tre nya byggnader*. Ett av dessa projekt (22) har inneburit byggnation av två enfamiljshus utanför Rosengård på en plats där en lagerlokal tidigare stått. Övriga projekt har varit utformade för att bidra till en ökad funktionsblandning på en ambitionsnivå bortom verksamhetslokaler på bottenplan. Ett av projekten (9) innebar uppförandet av så kallade *bokaler* i Rosengård. Området där de uppförts har präglats av en planering vänd mot innegårdarna vilket gjort att fysiska förutsättningarna för att bedriva näringsverksamheter på de gångstråk där folkströmmarna är starkast varit mycket dåliga. För resterande tre (7,8,18) projekt har funktionsblandningen varit påtaglig, om än på olika sätt. För de två centralt planerade projekten (7,8) har funktionsblandningen förutom bostäder

inneburit stora inslag av kontor och handel. Detta kan jämföras med det perifert belägna projektet (18) där man förutom att göra plats för viss näringsverksamhet inkluderat två förskolor i planen.

Bland de granskade planerna har nio stycken varit avsedda för *större projekt* där det största av dessa avser uppförandet av 650 nya lägenheter tillsammans med förskola, handel och det hotell som också finns inkluderat i planen. Geografiskt sett är spridningen mellan centrala och perifera delar av Malmö jämn men med en liten övervikt mot centrala Malmö. I detta fall bör denna uppdelning dock utvecklas ytterligare. På kartan över studerade projekt framkommer en tydlig koncentration av planerade projekt i Västra hamnen och bland dessa återfinns fyra av de fem centralt placerade större projekten. Förklaringen till denna koncentration kan sökas i Malmös transition från industri- till kunskapsstad, en process som utgör en grundstomme i den nu gällande översiktsplanen. Västra hamnen är den plats där bland annat Kockums tidigare bedrev delar av sin verksamhet tillika platsen där den berömda kranen stod. Efter nedläggningen har platsen och dess användning därför kunnat tillskrivas en symbolisk vikt för Malmö i sökandet efter en ny roll att som stad inta.

5.3 DEMOKRATISKT DELTAGANDE OCH STADSFÖRTÄTNING

För att på ett systematiskt sätt granska om demokratiskt deltagande i form av *kommunikation mellan privatpersoner och berörda myndigheter* förekommer i samband med att Malmö växer inåt har jag studerat de samrådsredogörelser, alltså protokollen från det samrådsmöte som måste ske innan en detaljplan kan antas, samt eventuella skrivelser och överklaganden till Länsstyrelsen som finns inkluderade i alla detaljplaner. Innan jag presenterar det material som framkommit önskar jag tala närmare om ett av de bostadspolitiska målen som Malmö kommun antagit. Detta anger att all bostadsplanering skall ske efter högsta möjliga ambitioner. Som indikator på hur detta mål uppfylls anges att kvalitativa och kvantitativa beskrivningar av information når allmänheten, varpå hänvisning till regler om utställning och samrådsmöten gällande antagandet av detaljplaner följer. Som en kommentar till detta nämns att metoder för samarbete med boende bör utvecklas allt eftersom Malmö fortsätter växa inåt, och att det åligger Stadsbyggnadskontoret att genomföra detta.

Valet av material att granska kommer med två brister vilka medför oklarheter gällande i vilken mån privatpersoner faktiskt får möjlighet att göra sina röster hörda under planeringsprocessen. För att visa på den första bristen följer här, hämtat från detaljplan 4776 Annestad, det stycke som alla samrådsredogörelser inleds med:

”Detaljplanen har varit utsänd på remiss och för samråd med länsstyrelsen, berörda nämnder, statliga och kommunala organ, sakägare och andra som kan ha ett väsentligt intresse av förslaget.”

Vad som inte framgår är vilka som innefattas bland ”sakägare och andra”, någon komplett utskickslista eller vilka som närvarat på samrådsmötet i egenskap av privatperson. Ett exempel som föranlett misstankar om att information saknar önskvärd spridning finns i detaljplan 4946 gällande kvarteret Kaninen. Där har en bostadsrättsförening och en privatperson i skrivelser uttryckt missnöje över att inte ha fått tillräcklig information eller blivit inbjuden till samrådsmöte.

Den andra bristen som identifierats framkom i en skrivelse till Stadsbyggnadskontoret från privatpersoner i samband med planeringen av detaljplan 5041 gällande kvarteret Dimman.

Där har boende uttryckt oro gällande det faktum att ett flertal personer som skulle komma att påverkas av planerad byggnation inte talade svenska och därför inte kunnat ta till sig den information som skickats ut. Då Malmö är en stad med en starkt mångkulturell prägel kan det därför finnas skäl att misstänka att missad information, så som skett i kvarteret Dimman, inte är en isolerad händelse. Då förtydliganden om informationsanpassning saknas på Malmö kommuns hemsida har jag sökt kontakt med Stadsbyggnadskontoret. Där bekräftas att utkast till detaljplaner samt information gällande samrådsmöten endast finns tillgängligt på svenska (Karaman 2014).

Med denna redogörelse för eventuellt bortfall i medborgarinflytande går det ändå se att privatpersoner valt att på olika sätt engagera sig i samband med nio olika förtätningsprojekt. Av dessa var fem i samband med förtätningsprojekt innefattande uppförandet av en ensam byggnad på en central plats. Den vanligaste formen av engagemang är i form av enskilda *skrivelser till Stadsbyggnadskontoret*, men även *namninsamlingar*, *överklaganden* till Länsstyrelsen samt *egenhändigt utformade planförslag* har förekommit. Gemensamt för de klagomål som inkommit kan ett resultat av en tät stad som blir tätare skönjas då de vanligaste invändningarna gäller hög bebyggelse som kommer medföra att hem blir mörkare och att tillgången på grönytor och parkeringsplatser minskar.

För de projekt som innefattar ett fåtal byggnader har dessa i mindre utsträckning skett på centrala platser vilket också skulle kunna förklara att färre klagomål kommit in. Det projekt som dock sporrat privatpersoner att ta till pennen är detaljplan nummer 8 gällande kvarteret Kaninen. Detta projekt avser en yta motsvarande ett kvarter i centrala Malmö i anslutning till uppgången från tågstationen Triangeln och den intilliggande S:t Johanneskyrkan. I detta fall har medlemmarna i sju bostadsrättsföreningar skrivit till Stadsbyggnadskontoret för att uttrycka positiva åsikter om utvecklingen av området. Ett unisont missnöje har samtidigt framlagts över en förväntat försämrade trafiksituation i form av *buller*, *hårt belastade vägar* och en minskad tillgång på *parkeringsplatser*. De fyra privatpersoner som skrivit till Stadsbyggnadskontoret angående utvecklingen av kvarteret Kaninen uttrycker liknande, om än mer nyanserade, klagomål. Förekommande är, precis som tidigare, oro för minskat *ljusinsläpp* och en förvärrad *trafiksituation*. Men det som nu även förekommer är en underliggande oro för att ett område de högt kommit att uppskatta för dess karaktär ska sjangsera på grund av vad de anser är förhastad och ogenomtänkt planering.

Bland de förtätningsplaner som avser större områden är det framför allt de båda detaljplanerna (3, 4) gällande kvarteret Draken som fått boende i närheten att engagera sig. Planen som avser byggnation av bostäder i kvarterets östra del och handel i form av ett köpcentrum i dess västra del har resulterat i sammanlagt 39 skrivelser från privatpersoner, en namninsamling om 340 namn samt två överklaganden till Länsstyrelsen (som dock avlog båda). Grunden för missnöjet kan till viss del förklaras genom dess geografiska placering i närheten av Bulltofta rekreativområde, men också den struktur av villastad befintlig bebyggelse har. Då detaljplanen avser mark som ligger emellan skogen och det närliggande bostadsområdet har många av klagomålen avsett höjden på den planerade bebyggelsen för vilken en oro fanns att denna skulle skymma utsikten och minska känslan av att bo naturnära. På grund av den stora mängden klagomål reviderades sedermera detaljplanen och höjden på planerade byggnader sänktes. Den andra stora källan till irritation i kvarteret Draken var det planerade köpcentrum som de boende var oroliga skulle medföra en ökad *trafikmängd* vilken skulle påverka området negativt.

5.4 MÅNGFALD OCH STADSFÖRTNING

För att undersöka hur mångfald behandlas vid förtätningen av Malmö har jag sökt spår efter *åtgärder eller idéer tänkta att påverka det offentliga rummet*, positivt som negativt. Då jag inte har möjlighet att undersöka hur och om denna mångfaldshöjande planering faktiskt påverkar miljön i stadsrummet bör läsaren ha i åtanke att utvärderingen sker på ett strikt hypotetiskt plan. Denna anmärkning sker till viss del med Jane Jacobs i åtanke som tydligt bevisade att det är lätt att anlägga en park, men svårt att få den att användas på önskat sätt.

Sätten att medelst bebyggelse bidra till en ökad mångfald är många, och en klar majoritet av de studerade detaljplanerna behandlar frågan. I endast ett fall (6) saknas åtgärder tänkta att bidra till förbättringar av omkringliggande stadsrum. I planeringen av två andra förtättningsprojekt (2, 3) har negativa effekter påtalats i form av minskade grönytor och en försämrad utomhusmiljö för barn. Dessa vägs dock delvis upp av åtgärder tänkta att förbättra omkringliggande stadsrum på andra sätt.

Den absolut vanligaste åtgärden som vidtas för att bidra till en mer levande stadsmiljö är genom att *anpassa byggnaders bottenvåningar för närings- och kontorsverksamhet* av olika slag. I totalt 13 av de 22 förtättningsprojekten har möjligheter att bedriva verksamhet på bottenplanet inkluderats i planeringen. I de allra flesta fall när dylik funktionsblandning förekommer sker det på en central plats med ett syfte att höja attraktivitet och stadskänsla. I tre fall (3, 5, 18) har handelsmöjligheter inkorporerats i perifera förtättningsprojekt. Där har det motiveras med avsikten att bryta homogenitet i bostadsområden starkt präglade av bostäder genom införandet av mindre centrumverksamhet. Endast i ett av fallen (15) talas det explicit om inkludering av lokaler avsedda för publik verksamhet såsom mötes- och utställningslokaler. Det starka fokus på handel som finns väcker frågor gällande i vilken mån dylikt byggande kan ses som positivt för mångfalden. Å ena sidan, med en hänvisning till Jacobs, kan växelverkan mellan förekomsten av små företag och människor i rörelse skapa en vitalitet som på sikt kan anses mycket positiv för berört område. Å andra sidan, i fråga om socioekonomisk mångfald skulle tilltaget kunna ses som mer tveksamt. För ekonomiskt svaga individer kan nyttan med utökade shoppingmöjligheter ifrågasättas, och utifrån denna synvinkel vore ett större inslag av lokaler för publika verksamheter att önska. För att bemöta min egen kritik bör det framföras att detaljplaner inte har möjlighet att reglera vad som innefattas i tänkta näringsverksamheter utan enbart möjliggöra utrymmet. Dessutom är bottenplan avsedda för verksamhet inte är den enda åtgärd som förekommer i fråga om insatser för ökad mångfald.

Den näst vanligaste åtgärden som förekommit för att förbättra den offentliga miljön är *anläggandet av parkytor och lekplatser* vilket har skett vid 7 av 22 granskade projekt. Av dessa är det fem stycken som anlagts på platser jag ansett centrala. Förklaringen till denna snedfördelning skulle kunna stå att finna i föregående avsnitt som visar att ett av de vanligaste klagomålen som inkommer i samband med byggnation gäller inskränkningar på befintliga grönytor. Med hänvisning till Jane Jacobs vill jag påpeka att anläggandet av grönytor i tätt exploaterade områden kan i teorin ses som en god idé för att bryta upp miljön och skapa platser för lek och rekreation. I praktiken är det dessvärre betydligt svårare att förutse ett faktiskt utfall och risken finns att en parkyta, åtminstone under delar av dygnet, istället ses som en otrygg plats som leder till att människor går omvägar.

Vidare finns en rad faktorer tänkta att förbättra stadsmiljön som tar sig mindre konkreta uttryck än de som nämns ovan. En av dessa är känslan av trygghet som kommer med ett mer aktivt gatuliv under fler av dygnets timmar. Hänvisningar till just trygghetsaspekten förekommer som korta notiser i ett flertal detaljplaner, men uttrycks explicit som positiva

effekter planerad byggnation tillför avsett område i två fall (11, 19). I tre fall (12, 14, 22) är byggnation avsedd för att ersätta övergivna lokaler av olika slag för att på så sätt bättre *knyta samman staden* och dess offentliga rum.

5.5 RÄTTVISA OCH STADSFÖRTÄTNING

Rättvisan som enligt Fainstein är det viktigaste verktyget i jakten på social hållbarhet är också den faktor vars förekomst varit svårast att studera. Detta beror inte minst på begreppets lösa formulering och de många former den kan anta. Då grunden för rättvisebegreppet som det används i teorin utgår från att *insatser bör riktas dit nyttan snarare än vinsten är störst* medför detta ett antal perspektiv att granska frågan utifrån. Med en återkoppling till karta 1 framgår det att betalningsviljan för bostäder varierar tydligt över Malmös geografiska rum från en hög nivå i stadskärnan och sjunkande ju längre därifrån man kommer. Utifrån rättviseperspektivet skulle det gå att argumentera för att fokus vid vitalisering av stadsdelar genom tillförandet av nya byggnader inte i första hand bör riktas mot centrala Malmö. Detta då den starka betalningsviljan antyder att det möjligtvis är bättre bemedlade människor som flyttar dit. Genom att studera kartan i avsnitt 5 framkommer att endast 7 av 22 genomförda förtätningsarbeten är gjorda på platser bortom Malmös centrala delar. Detta är dock en uppdelning som med fördel specificeras ytterligare. Dels bör den snabba exploateringstakten av Västra hamnen finnas i åtanke då 8 av de centralt placerade projekten genomförts där. Med dessa exkluderade är fördelningen mellan centrala och perifera projekt lika stor. Att studera rättvisans geografiska förekomst utifrån denna uppdelning kommer dock med stora brister och låter sig därför inte göras. För att förtydliga kan vi se på en jämförelse mellan Rosengård och Limhamn, vilka utifrån Malmös stadskärna båda har klassats som perifera. I slutrapporten Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö presenterade framkommer att problem med exempelvis fuktskadade hem, trångboddhet och hälsoproblem med god marginal är störst i Rosengård och minst i Limhamn (Malmökommissionen 2014:62-65). Detta vittnar om tydliga skillnader i socioekonomiska förutsättningar mellan stadsdelarna.

I genomgången av samtliga detaljplaner har jag ägnat särskilt fokus åt det stycke i planbeskrivningen som anger i vilken mån planerad bebyggelse uppfyller bostadspolitiska målsättningar. Detta är gjort då dessa delvis tangerar de ämnen Fainstein ansett nödvändiga för att uppnå ett rättvist samhälle. Hon pratar exempelvis om vikten av att inkludera bostäder även för de som tjänar under medianen vid allt bostadsbyggande. Detta kan jämföras med de två första bostadspolitiska målen som säger att Malmö aktivt ska *motverka boendesegregation* samt tillhandahålla ett *varierat bostadsutbud baserat på behov och efterfråga*.

Av de studerade detaljplanerna har 17 av dem inkluderat i planbeskrivningen den mån det aktuella projektet uppfyller några bostadspolitiska målsättningar. De fem (2, 3, 8, 20, 22) som helt utelämnat hänvisning till dessa målsättningar finns jämnt fördelade både mellan små och stora, samt centrala och perifera projekt vilket gör det svårt att dra några slutsatser gällande variation i hänsyn till målen vid olika sorters projekt. Bland de projekt som hänvisar till Malmös mål är det inte alla av dessa som kan anses relevanta i förhållande till rättvisebegreppet, vilket gjort att ytterligare ett antal har exkluderats. De uppfyllda mål jag valt att inte räkna med syftar till främjandet av vad som kallas för socialt hållbar bostadsförsörjning vilket i aktuella fall inneburit en ökad funktionsblandning (21), tillvaratagande av goda kvaliteter, förbättrande av boendemiljö och ökad trivsel (9, 14, 16, 17) vilket i praktiken avsett omvandling av ödetomter och parkeringar till nya byggnader.

De studerade projekt som nu inte sorterats bort är sådana jag ansett uppfyller bostadspolitiska mål som tydligt överensstämmer med Susan Fainsteins uppfattning om social rättvisa. Det mål som uppfyllts flest gånger avser en ökad tillgång på bostäder av varierande art (1, 5, 10, 12, 13, 18, 19) (se Bostadspolitiska mål 2012 nummer 1 och 2). I tre fall (7, 11, 15) talas det om uppfyllandet av mål i avseende socialt hållbar bostadsförsörjning, vilket vid närmare granskning visat sig vara en omskrivning för uppfyllande av samma mål som föregående nämnda. På grund av mitt val att studera detaljplaner innebär detta att jag inte närmare har möjlighet presentera vad denna varierade blandning innebär i varje enskilt fall. För att utveckla vad det innebär att tillhandahålla ett varierat bostadsutbud, och om detta kan sägas bidra till ökad rättvisa med hänsyn till svagare samhällsgrupper, har jag studerat de lägesrapporter som årligen presenteras i vilken Malmö stad redogör för de bostadspolitiska målen och hur dessa uppfyllts.

Som indikator för mål nummer ett, angående aktiv motverkan av boendesegregation och stimulerandet av ett allsidigt bostadsbyggande, presenterar lägesrapporterna vilken andel olika upplåtelseformer har av den totala bostadsmarknaden. Från det att uppfyllandet av dessa mål började redovisas 2010 framgår att andelen hyresrätter konstant utgjort 46 % av beståndet mot 38 % bostadsrätter och 15 % äganderätter. Tillsammans uppgår antalet bostäder i Malmö till cirka 148 000. Med dessa indikatorer följer beskrivningar av byggandet under året gällande ökning och minskning i antalet färdigställda bostadstyper. Ett stabilt bestånd av hyresrätter kan i sammanhanget ses som positivt, men ger inte tillräcklig information för att dra några slutsatser gällande vem som har tillgång till dessa då prisutveckling enbart redovisas för bostadsrätter. Bostadspolitiskt mål nummer åtta syftar till en aktiv markpolitik som bidrar till byggandet av rimligt prissatta hyresrätter. I redovisningen av detta mål i Lägesrapport 2013 framkommer att 35 % av de 3943 bostäder som byggdes mellan 2008 och 2012, alltså 1380 stycken, var hyresrätter. Snittpriset för en nyproducerad trerummare från denna period varierar enligt sammanställningen mellan 1300kr/kvm och 1700kr/kvm beroende på läge och standard (Malmö stad 2013c:45). Denna prissättning innebär att en trea med en yta på 65kvm kostar mellan 7041 och 9208 kronor i månaden. Några övriga prisangivelser gällande lägenheter med fler eller färre antal rum inkluderas ej i sammanställningen. I Lägesrapport 2013 framgår att det sedan 1999 har ungefär 9000 befintliga hyresrätter ombildats till bostadsrätter (Malmö stad 2013c:10). I Lägesrapport 2012 konstateras det att ”nyproducerade lägenheter är dock dyra och konkurrensen är stor” (Malmö stad 2012:14). Tillsammans skulle detta kunna innebära en hyresmarknad med stigande priser då befintliga hyresrätter fasas ut och ersätts med nya, dyrare diton. Detta skulle i så fall stå i kontrast till Fainsteins uppmaning att inte låta antalet billiga bostäder minska med tiden. Tillräckligt faktaunderlag för att verifiera att det skulle vara fallet saknas dock, och de bostadspolitiska målen ett och åtta kan tillsammans med befintligt underlag varken sägas bidra till eller från utifrån aktuellt rättviseperspektiv.

En av de studerade detaljplanerna syftar till byggandet av bostäder för personer äldre än 55 år. I planbeskrivningen hänvisas till bostadspolitiska mål gällande hänsyn till olika gruppers speciella behov. Detta mål fanns inkluderat i listan över bostadspolitiska målsättningar från 2004 vilken inte längre finns tillgänglig. På senare listor finns dock mål nummer två gällande möjligheten att erbjuda bostäder efter behov med ett särskilt fokus på tillgänglighet. En målsättning som ter sig rimlig för att studera förekomsten av rättvisa i detta sammanhang. De indikatorer kommunen fastställt för att mäta detta berör dock enbart hemlöshet. Sammanställningen som visar att antalet hemlösa minskat totalt sett bör självfallet ses som positivt, men samtidigt irrelevant för tillämpning i denna uppsats.

6. SLUTSATSER

Denna uppsats syftar till att besvara frågan om Malmös inåtriktade tillväxt kan sägas ha bidragit till en ökad social hållbarhet. För att bemöta frågan har jag i ett urval av representativa förtätningsprojekt deduktivt studerat förekomsten av demokratiskt deltagande, åtgärder avsedda att öka framför allt den bebyggelsemässiga mångfalden samt förekomsten av rättvisa genom tankar som visar att alla skikt av samhällets invånare finns inkluderade i planeringen. Att jag undersökt förekomsten av dessa tre har sin grund i att begreppet *social hållbarhet* är ett så brett och löst definierat begrepp. För att få en mer konkret utgångspunkt har jag vänt mig till Susan Fainstein och hennes teori om *det rättvisa samhället* som ett verktyg baserat på förekomsten av just demokrati, mångfald och rättvisa för att uppnå social hållbarhet.

Under granskningens gång har det tydligt framkommit att en tanke om ett socialt hållbart Malmö förekommer, om än i varierande utsträckning, i en klar majoritet av det studerade materialet. Vad som även framkommit är att valet att granska detaljplaner som avsett förtätningsprojekt varit en bristfällig metod. En allvarlig brist att påpeka är hur metodens snäva synsätt och smala fokusområde skiljt sig avsevärt från den teori granskningen är baserad på, vilken av Susan Fainstein utformats för studier i ett makroperspektiv. Att granska enskilda detaljplaner har medfört en hårt fokuserad och fragmenterad syn på händelser som medför att ordspråket ”*ser inte skogen för alla träd*” fått relevans i sammanhanget. Med ett snävt fokus kommer en risk att en bredare kontext kan förbises. Vad detta innebär rent konkret för denna uppsats är att det finns tillfällen där granskandet av exempelvis en enskild byggnad har lett till negativa eller positiva slutsatser. Hade fokusområdet breddats finns en möjlighet att utfallet varit annorlunda.

Vid framtida studier hade en innehålls- och metodmässig breddning haft en poäng. Den genomförda analysen är begränsad till innehållet i ett material som beskriver resultatet av en process där ett stort antal personer och myndigheter varit inblandade. Därför måste hänsyn tas till att det finns en möjlighet att delar av denna process inte finns inkluderat i den slutliga redogörelsen.

DEMOKRATI

Innan en detaljplan kan vinna laga kraft finns det ett i lagen reglerat förfarande som först måste ske. Här inkluderas bland annat att föreslagen detaljplan måste ställas ut för allmän beskådan. Vidare måste ett samrådsmöte hållas där sakägare och övriga som kan ha intresse i förslaget får en chans att göra sin röst hörd. På samrådsmötet protokollförs en så kallad samrådsredogörelse som sedan inkluderas i den slutgiltiga detaljplanen. Detta lagstadgade förfarande säkerställer att processen bakom en detaljplan innehåller ett flertal demokratiska element. För att undersöka i vilken mån privatpersoner faktiskt engagerat sig har samrådsredogörelserna tack vare sin utformning varit tacksamma studieobjekt. Protokollen har visat att privatpersoner i nära hälften av alla granskade fall tagit chansen att göra sin röst hörd. I sammanhanget anser jag att det hade varit både intressant och relevant att studera vilken förändring som åstadkommit tack vare enskilda människors engagemang. Detta hade dock inneburit ett arbete av mycket större omfattning än den som varit möjlig här, varpå denna aspekt fått utelämnas. Med detta sagt anser jag mig ändå kunnat visa på vilka som uttryckt sig och varför. En slutsats som kunnat dras är att höga byggnader som skuggar omkringliggande bebyggelse genererar flest skrivelser till Stadsbyggnadskontoret. Vid ett flertal fall har människor även skrivit angående inskränkningar på närmiljön i form av minskade eller borttagna grönytor. Samtidigt har en av de vanligaste åtgärderna för att öka

mångfalden i stadsrummet i samband med förtätningsprojekt varit att anlägga grönytor och parker. Jag önskar här påminna om Jane Jacobs och hur hon visat på att svårigheten att planera en väl fungerande park. Detta bör inte ses som en uppmaning till att i framtiden planera färre parker utan istället att ta särskild hänsyn till de som verkligen visat sig fungera på ett önskvärt sätt då dessa inte nödvändigtvis går att ersätta. Utan att vidare fördjupa oss i de ärenden privatpersoner valt att engagera sig i går det konstatera att det i samband med förtätandet av Malmö inte bara finns utrymme för demokratiskt deltagande utan även att många personer tagit vara på denna möjlighet.

MÅNGFALD

Det kunnat fastställas att åtgärder avsedda att påverka offentlig miljö på ett sätt som kan anses främja mångfald förekommit i en majoritet av alla granskade detaljplaner. Den allra vanligaste åtgärden har varit att innefatta lokaler avsedda för näringsverksamhet på bottenplanet i planerade byggnader. Då det inte automatiskt går att anta att alla delar av befolkningen i Malmö kommer ha glädje av ett ökat shoppingutbud väcker detta frågor gällande i vilken mån detta kan anses mångfaldsstärkande. Det som däremot kan ses som positivt för alla är om livligare gator också innebär en tryggare, för att inte nämna trevligare, stadsmiljö. På grund av metodvalet går det inte att presentera slutsatser närmare än ett konstaterande att det förekommer planeringsmässiga element som potentiellt kan få en positiv inverkan på mångfalden i stadsrummet.

RÄTTVISA

Under granskningens gång har försöken att peka ut eventuell förekomst av rättvisa i samband med stadsförtätning snarast resulterat i ett utpekande av brister i analysmetoden. Att söka efter insatser riktade mot svagare samhällsgrupper som exempelvis låginkomsttagare har varit svårt beroende dels på utformningen av detaljplaner, men också på grund av vad som kan påverkas i dessa. Då planerad bebyggelse inte kan regleras hur som helst i en detaljplan föll det sig naturligt att studera inkluderande och uppfyllande av bostadspolitiska målsättningar då dessa berör liknande områden som de Susan Fainstein lagt tonvikt på. Den problematik som uppstått gällande förekomst av rättvisa härrör återigen till mikro- kontra makroperspektivet. Då detaljplanerna saknat nödvändig information och de årliga lägesrapporterna behandlat större skeenden finns möjligheten att flera av de granskade projekten lämnat positiva bidrag ut ett rättviseperspektiv, men att detta inte varit möjligt att verifiera. I en bredare studie hade det därför varit intressant att välja ett material som bland annat inkluderar de företag som ansvarar för själva byggnationen.

REFERENSLISTA

- Boverket (2004) *Hållbara städer och tätorter i Sverige – förslag till strategi*.
<http://www.boverket.se/OmBoverket/Webbokhandel/Publikationer/2004/Hallbara-stader-och-tatorter-i-Sverige/>, 2014-05-23
- Boverket (2014) *Plan- och bygglagstiftningens utveckling*.
<http://www.boverket.se/Vagledning/PBL-kunskapsbanken/Regler-och-forarbeten/Plan--och-bygglagsstiftningens-utveckling/>, 2014-05-27
- Brundtland, G. H. et al. (1987) *Our Common Future*.
<http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>, 2014-05-32
- Denscombe, M. (2009) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB
- Fainstein, S. (2010) *The Just City*.
New York: Cornell University Press
- Florida, R. (2008) *Den kreativa klassens framväxt*.
Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB
- Galleri Västra Hamnen (2014) *Västra Hamnens Historia*
<http://www.gallerivastrahamnen.se/>, 2014-05-24
- Harvey, D. (2009) *Social Justice and the City*.
Athens: The University of Georgia Press
- Henriksson, A. & Weibull, E. (2008) 'Förtätning' inom stadsplanering – en studie av syftning och framställnings i svensk dagspress. http://epsilon.slu.se:8080/archive/00002567/01/Fortatning_inom_stadsplanering.pdf, 2014-05-23
- Jacobs, J. (2010) *Den amerikanska storstadens liv och förfall*.
Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB
- Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö (Malmökommissionen) (2013) *Malmös väg mot en hållbar framtid – Hälsa, välfärd och rättvisa*.
http://www.malmo.se/download/18.3108a6ec1445513e589b90/1393252127222/malmo_kommisionen_slutrapport_2014.pdf, 2014-05-23
- Malmö stad (2000) *ÖP2000*.
<http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Oversiktsplaner--strategier/Gallande-oversiktsplan/Oversiktsplan-for-Malmo-2000.html>, 2014-05-24

- Malmö stad (2005) *Malmö 2005 – Aktualisering*
<http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Oversiktsplaner--strategier/Malmo-2005---Aktualisering.html>, 2014-05-24
- Malmö stad (2005b) *Handlingsprogram för arkitektur och stadsbyggnad 2005:Hållbarhet.*
http://www.malmo.se/download/18.77b107c212e1f5a356a800056564/1383643928561/Hållbarhet_skärm.pdf, 2014-05-26
- Malmö stad (2005c) *Kvarteret Annestad.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4726, 2014-05-26
- Malmö stad (2005d) *Kvarteret Draken.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4822, 2014-05-26
- Malmö stad (2005e) *Kvarteret Draken.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4863, 2014-05-26
- Malmö stad (2006) *Kvarteret Slussen.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4788, 2014-05-26
- Malmö stad (2006b) *Kvarteret Klockan.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4896, 2014-05-26
- Malmö stad (2007) *Kvarteret Landssekreteraren.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4953, 2014-05-26
- Malmö stad (2008) *Kvarteret Flaggskepparen.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4971, 2014-05-26
- Malmö stad (2009) *Lägesrapport april 2009*
<http://www.malmo.se/download/18.77b107c212e1f5a356a800077584/1383643883387/Lägesrapport+bostadsförsörjning+april+2009.pdf>, 2014-05-26
- Malmö stad (2009b) *Kvarteret Östra Sjukhuset.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4881, 2014-05-26
- Malmö stad (2009c) *Kvarteret Jungmannen.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5042, 2014-05-26
- Malmö stad (2010) *Så förtätar vi Malmö!*
<http://www.malmo.se/download/18.1c002f7b12a6486c372800012053/1383644433683/fortatning-Dialog+PM.pdf>, 2014-05-26
- Malmö stad (2010b) *Kvarteret Kaninen.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4946, 2014-05-26
- Malmö stad (2010c) *Område väster om Hallenborgs gata.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4983, 2014-05-26

- Malmö stad (2010d) *Kvarteret Dimman*.
<http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Detaljplaner/Avslutade-Detaljplaner/Dp-5041-del-av-kv-Dimman.html>, 2014-05-26
- Malmö stad (2010e) *Område öster om Ankarparken*.
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5058, 2014-05-26
- Malmö stad (2010f) *Kvarteret Vidar*.
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5117, 2014-05-27
- Malmö stad (2011) *Remiss om "Förslag till bostadspolitiska mål fram till 2014"*.
<http://www.malmo.se/download/18.723670df13bb7e8db1ba366/1383647230163/Bilaga+Ärende+13.pdf>, 2014-05-24
- Malmö stad (2011b) *Kvarteret Stapelbädden*.
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP4938, 2014-05-26
- Malmö stad (2011c) *Kvarteret Tyfonen*.
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5061, 2014-05-26
- Malmö stad (2011d) *Kvarteret Nils*.
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5070, 2014-05-26
- Malmö stad (2011e) *Kvarteret Luggude*.
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5090, 2014-05-26
- Malmö stad (2011f) *Kvarteret Nyborg*.
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5158, 2014-05-27
- Malmö stad (2012) *Bostadspolitiska mål 2010 – 2014*
<http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Bostadsforsorjning/Bostadspolitiska-mal.html>, 2014-05-26
- Malmö stad (2012b) *Kvarteret Häcksaxen*.
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5114, 2014-05-27
- Malmö stad (2013) *Fastigheten Innerstaden 31:12 m.fl.*
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5169, 2014-05-27
- Malmö stad (2013b) *Kvarteret Smörbollen*.
http://xyz.malmo.se/website/asp/Planer_lmv.asp?PLAN=DP5261, 2014-05-27
- Malmö stad (2013c) *Lägesrapport mars 2013*.
<http://www.malmo.se/download/18.31ab534713cd4aa92138d67/1ägesrapport+bostadsforsorjning+mars+2013.pdf>, 2014-05-29
- Malmö stad (2014) *En detaljplan blir till*.
<http://www.malmo.se/download/18.781896bd12b1764478580009481/1383646655706/en%252Bdetaljplan%252Bblir%252Btill.pdf>, 2014-05-26

- Malmö stad (2014b) *Avslutade detaljplaner (laga kraft)*.
<http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Detaljplaner/Avslutade-Detaljplaner-.html>, 2014-05-27
- Malmö Stad (2014c) *Bostad + Lokal = Bokal*
<http://www.hallbarstad.se/projects/52-bostad-lokal-bokal>, 2014-05-24
- Olsson, S. (2012) *Social hållbarhet i ett planeringsperspektiv*.
<http://www.socialhallbarhet.se/wp-content/uploads/2013/08/Artikel+om+social+hallbarhet.pdf>, 2014-05-23
- Polèse, M. & Stren, R. (2000) *The Social Sustainability of Cities: Diversity and the Management of Change*. Toronto: University of Toronto Press
- Regeringen (2003) *En svensk strategi för hållbar utveckling – ekonomisk, social och miljömässig*. <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/17642>, 2014-05-23
- Thurén, T (2010) *Vetenskapsteori för nybörjare*
Malmö: Liber AB
- Vallance, S., Harvey, C. P. & Dixon, E. D. (2011) *What is Social Sustainability? A Clarification of Concepts*. *Geoforum*, vol. 42:342-348
- KORRESPONDENS
- Karaman, I. (Iman.Karaman@malmo.se) - *Ang. information kring nybyggnation*. 2014-05-27